

K I S E B B K Ö Z L E M É N Y E K

Küküllő-, Maros- és Nyárád-vidéki helynevek a XVI—XIX. századból.

A marosi református egyházmegye levéltárában (Marosvásárhely, Református kollégium) van egy nagyon értékes *Matricula*.¹ E forrás helynévtörténeti jelentősége már eddig is ismert volt: még 1897-ben Kelemen Lajos ebből közölt egy kis helynévgyűjteményt.² A *Matricula* helynévanyagával való újabb foglalkozást az teszi indokolttá, sőt szükségessé, hogy az idézett kiadványból — a közlő célkitűzéseinek megfelelőleg — hiányzik a forrás XVIII. és XIX. századi helynévanyagának nagy része, sőt mintegy 21 község³ helynevei ki is maradtak belőle. Különben is az idézett kiadvány természetesen nem közölhette az adatokat a szinte félévszázaddal később kifejlődött helynévtörténeti követelményeknek megfelelőleg, hanem az adatok kijegyzése és átírása terén a forráskiadvány más részében is követett átírási szabályokat kellett szem előtt tartani. Így mindenképpen szükségesnek látszik, hogy e helynévanyagot a kihagyott községek helynévanyagával kiegészítve, nyelvészeti szempontból is használható formában újra közlétegyem.

A falvak itt is betűrendbe szedve következnek, de a helyneveket már ettől eltérőleg, az előfordulási évszámok sorrendjében közlöm. A községneveket mai hivatalos alakjukban közlöm, lapalji jegyzetbe iktatom az alakváltozatot; a pusztai írásváltozatot (pl. Fintaháza ~ Finta Háza) nem közlöm. Az egyes helynevek után ()-ben rövidítve közlöm a terület művelési ágára vonatkozó jelzést.⁴ Ahol ez nincs meg, ott a helynév jel-

¹ Teljes címe: *Matricula Ecclesiarum Reformatarum in Sede Siculicali Maros dispersarum Renovata Tempore Senioris earundem Ecciarum Reverendi Domini Michaelis v: Fogarasi et Reverendi Domini Stephani Zagoni Jurati Notarii Per Sigismundii Boeloeni Ecclesiae Bere—Kereszturienensis p. l. Pastorem Anno Christi MDCLXXXVII.*

² *Marosszéki határnevek a XVI. és XVII. századból.* Székely Oklevéltár (szerk. Szádeczky Lajos) VI, 404—12.

³ A kimaradt községek a következők: Ákosfalva, Atosfalva, Benefalva, Cserfalva, Csiba, Csókfalva, Fintaháza, Geges, Kibéd, Kisgörgény, Makfalva, Marosagárd, Marosbárdos, Mezőbergenye, Názánfalva, Süketdemeterfalva ~ Süketfalva, Székelyabod, Székelybő, Székelymoson, Székelysárd, Székelyszentistván.

⁴ *d.* = árok, *e.* = erdő, *k.* = kaszáló, *l.* = legelő, *p.* = patak, *r.* = rét, *sz.* = szántó, *sző.* = szőlő, *tn.* = terméketlen és *ú.* = út.

zette terület művelési ágát az eredeti szövegből nem lehetett megállapítani. []-ben a Matricula lapszámait találja az olvasó.

A helynevek előfordulási évszámát nem mindig lehetett megállapítani. Ilyenkor az egy kéztől eredő bejegyzések¹ összevetéséből lehetett némelykor pontosan, máskor hozzávetőlegesen a bejegyzési időt, vagy a beírt okmány keletkezési dátumát meghatározni. Az így megállapított évszámokat *-gal jeleztem.

Ákosfalva. 1619: felső általban, az árkon innét (sző.) [94.]. — 1687 után*: lo Kötő helyben (sz.), Tekereshen (sz.), Veniczében (sz.), Kerek erdő alatt (sz.) [97.].

Atosfalva. 1647: Hantos oldalában, Loszörü oldalán (sz.), borozda között (sz.) [181.]. — 1741: tehen Szaros Pataka (r.) [183.].

Backamadaras. 1632 előtt*: Kéntsés völgyben (sz.), Asszu patak (p.), Üvér alatt (sz.), Üvér főben (sz.), Háros vápának (e.), Vár hegyen belől (e.), Kápolna erdejének (e.) [102.]. — 1632: Középső általban (sz.), Saás Szegben (r.) [102.]. — 1635: Kép hágojában (sz.) [102.]. — 1639: Sz. Gerliczei út mellett (k.) [102.]. — 1649: Köz bércezen (sz.), Nagy völgyben (sz.), fel hágoban (sz.), Kép hágoban (sz.), Tekereshen toó mellett (r.), Déák tövissénél (sz.), Nagy Déák füve, a' Tekereshen tón túl az Sás Szegben (k.), belső Sás Szegben, a' Tekereshen tó mellett... Kisebbik Déák füve (k.) [103.]. — 1709: almas berek szigetibe való Cseglyet [104.]. — 1723 után*: Dardon (sző.) [103.]. — 1728: Batzka nevű hegybe (sző.) [105.]. — 1750: Kápolna (sz.) [103.]. — 1788: Közép Határban a' Nagy erdő alatt az Eszken (sz.) [100.].

Bede. 1620: Sás torokban (r.), Erdő alatt (sz.), Fel hágoban (sz.), Szőlő alatt (sz.), Vadasdi oldalon (sz.), Kis Telekben (sz.), Csorgo árka mellett (sz.), Orosz völgye bércezen (sz.), nyáras völgye feliben (sz.) [151.]. — 1687: Gyalakúti út mellett, Csorgo árokjánál [150.]. — 1805: Czako Oldalon (sző.) [154.].

Benefalva. 1702: Agyagos alatt (sz.), Kőves lábban (sz.), Benefalvi temetőn fellyül (sz.) [429.].

Berekeresztur. 1579: Egresd pataka mellett (sz.), Cságotó alatt (sz.), Májai ősvény mellett (sz.), Oldalban (sz.), Bértzen (sz.), Rakottyásban (sz.), Pap réti mellett (sz.), Szén égetőben (sz.), Márkodi patakon alól (sz.), Kendő pataka mellett (sz.), Fal mezőben (sz.), Kender patakán túl (sz.), Verő

¹ A Matricula anyagát Bölöni Zsigmond (nem Fogarasi Mihály!) 1687-ben kezdte beírni az akkor az egyes ekléziákban és az egyházmegyei levelesládában még meglévő régebbi vizitációs feljegyzésekből, valószínűleg azzal a céllal, hogy az egyházmegyei vagyongra vonatkozó hiteles okiratok a megsemmisüléstől megmentessenek. A legrégebbi adatok 1579-ből valók. 1687 után, Bölöni eredeti beírásai után az újabb vagyongyarapodásokat az egyházmegyei főjegyzők (juratus notarius) vezették be.

félben (sz.), Balásék földők mellett (sz.), Varga erdeje alatt (r.), Ropon, kerengő utnál (r.), Kendő földön (sz.), Farkas Ropájában (sz.), akasztó fára megyen véggel (sz.), Ropon (sz.), Nagy mál alatt (sz.), Tekerés Körtvélybenn (sz.), Torboszlai Szegben (sz.), egresben [223—24.].

Csej d. 1675: Szurdokban (r.), Szénégetőben (sz.), Nagy almásban (sz.), Kiskutnál (sz.), Ernyésben (sz.), Fekete Szilvánál (sz.), Bedeczben (sz.), Bércz földéből (sz.), Avásban (sz.) [292.]. — 1687 után*: Őr hegyben (sz.), halom oldalában (sz.), Ernyésben (sz.), nagy rét hidgyanál (pallag), Kis Bedecsben (sz.), Varas torokban (sz.), Orótvány oldalon (sz.), Ernyés (sz.), Agyagos alatt (sz.), Pásitban (r.), Terebicsen (e.), nagy Rethben (r.), Kenderes Kertben (sz.) [292, 294—95.].

Cserefalva. 1647: Soós Szék alatt (sz.), Szőlőre menőben (sz.) [95.]. — 1664: Só Széken (sz.) [95.].

Csiba: 1659: kis Kerek tövis alatt (sz.) [43.]. — 1695: Hágo (sz.) [58.].

Csitszentiván. 1687 előtt*: Látodon (későbbi irással *Látom*-ra változtatva) (sz.), fel járóban (sz.), Csere mellett (sz.),¹ Csit falvi határon... a' holt viz mellett (berek), Hajo rév martyában (berek), Komlosnak (berek) [329.]. — 1687: Tőkés (e.), Tőkés oldal [329.]. — 1692: Kis kigyosban a' Beczen belől (sz.) [331.]. — 1699: Barta továbbán (sz.), Nagy Vápán (sz.), Széna fűben Cserefa Szeriben (k.) [331.]. — 1711: Szőlő alatt (sz.), Kis Pad (sz.) [333.]. — 1715: fel hágoban (sz.), Fertelmes alatt (berek) [332.].

Csókfalva. 1750: Szarka vára (sz.), Szaboné patakára megyen véggel [185.].

Demeterfalva. 1634 előtt: Szék alatt (sz.) [251.].

Erdőszentgyörgy. 1657: Asás közben (r.), Felső Senyében (sz.), Kék dombja alatt (sz.), Hosszuban (sz.), Kis Nőd patakja mellett (sz.), Nagy hid homloka alatt (sz.), Gát Szeg előtt (r.), leány mező Végiben (sz.) [142.]. — 1802: Senye Oldala (sz.), Áj (sz.), Ujj Irtás (sz.), Ájban (sz.), Felső Áj (e.) [146.], also Áj (e.) [147.].

Fintaháza. 1701: Ponkon az halyagos allyában (e.), Hagoban (sz.), Szőlőfőn (sz.) [59.]. — 1708 után*: Hégy megett (sz.), Felhágo (sz.), Közép lábban (sz.), Kender lábban (sz.), borozda között (sz.), Kis hidnál (sz.), Sz. Miklosi rakottásban (r.), Törvény fánál (sz.) [68.]. — 1788: derék gyepű mellett (sz.), Tollas szeg (r.), Vétzke árka (á.), Szék oldalbéli (k.), Haller Familia alsó Tanorokja gyepűje (r.) [69.].

Fólyfalva. 1637: Ólyvesben (r.) [78.]. — 1671: Ábrán Szegben (r.) [79.].

Galambod. 1612: Telek lábján (sz.) [418.]. — 1638: Kurta lábban (sz.) [418.]. — 1648: bércz uton alol, a Keresz-

¹ Uo. széljegyzetben XVII. századi kézzel: „Ez erdővé vált.“

turi uton fellyül (e.), Pap cseréjének (e.), Som berek, Pusztá Szőlő, Hoszszuban (sz.), Eberke alatt (sz.), Dio szeriben (sz.), Nyír alatt (sz.), kender helyben (k.), Eszak alatt (sz.) [418—19.]. 1718: nagy Szőlő heggyben (sző.) [419.]. — 1731: cszken (sz.) [419.]. — 1736: Kender (e.), Vardoig [422.]. — 1796: Nagy heggybe (sző.) [422.].

G e g e s. 1615: Csergős kútnál (sz.), Szorosban (későbbi ráírással Horgasban-ra változtatva) (sz.), Bőzöd farában (sz.), Erős pataokban, Fenes tövén [174.]. — 1687: also Adorján völgyében [174.]. — 1687 után*: Csávásban (sz.), Polyá Széli-ben, Bartha rétinél, Sarkod, Orótványban Suba Mihály rétiben [174.], Hoszszu bikkben a falu bokra végiben, nagy vápa, ropo Szőlő [175.]. — 1789: Szénafű pataka (k.), [175.], Somosban Kerek mező (k.) [176.].

G ö c s. 1664: Borzás (sz.) [110.]. — 1687 előtt: alá járo-ban (sz.), Folyam mellett (sz.), Székely Pál tanorokja, bük főnn (sz.) [111.]. — 1718: veres cserében (e.), Gombodosban két ut között (e.) [111.].

*G y u l a k u t a.*¹ 1687 előtt*: Körtvély ágyba (sz.), Tehe-nes völgyben, a patak mellett (sz.), also mezőben (sz.), tó mar-ton (sz.), Szegény Szerben (sz.), Babós völgyben a' Patak marton (sz.), Kigyos kútban (sz.), Köz bercz farkánál (k.), Szele teriben (k.) [136.]. — 1759: Szilas (sz.), Kis Rét (sz.), Horgas nyilak (sz.), Csiplikés (r.), Moso helyen (sz.), Tanorok alatt (r.) [137.].

*H a g y m á s b o d o n.*² 1637: Szilasi erdő végiben (e.), Csere farkon (e.), Szilasbann (e.) [78.]. — 1687 előtt*: Motsi faron (e.), régi akasztófán belől (e.) [315.]. — 1687 után*: Csere végben (e.), Nyirason (e.), Bércz erdőn (e.), Percs erdőben (e.), Sz. Benedek tövissében (e.), Bodóc, Farkas veremnél³ (e.), Párgyán (e.), Csere Szélen (e.) [317.]. — 1719: Piliskében (e.) [80.]. — 1788: Bornyu Kert (k.), Nagy Barazda (sz.) [317.].

H a r a s z t k e r é k. 1614: Vété rétiben (r.), Kápolna helylén a' domb körül (sz.), kert megett (sz.), Falu patakja (p.), áj előtt (sz.), Fel hágobann (sz.), Csere alatt (sz.), Szőlő farkonn (sz.), Véczkénel a' Sár fészken alol (sz.), Borozda között (sz.) [117.]. — 1751: Irotvány patakja (p.), Szombat kuttjából kifolyó árok (á.) [118.]. — 1776: Szénás állj (orótványos hely). — 1788: Szálas (e.), Gótsi Szőlő Főnn (e.) [119.]. — 1790: Szénás ágyba (sz.) [117.].

H a r c ó. 1687 előtt*: Bancza tetőn (sz.), Vendég erdeje alatt (k.), Kis völgyben (sz.), ut átallyan (sz.), Nevetlenben (sz.), Vendég erdeje megett (sz.), Motsárban (sz.), Zomb. alatt (sz., e.), Mészáros Szurdokban (sz.), Csere Padon (sz.), Lyukas halomban, Szurdokon a' Paniti határ szélben (sz.), Nagy Vápá-

¹ E forrásban *Gyalakuta* alakban fordul elő.

² Uo.: *Bodon*.

³ A verem utóbb *Verőnn*-re javítva.

ban (sz.) [350—51.]. — 1718 : Motsáros Szurdok(sz.), Völgyön (sz.) [359.]. — 1738 : Töviscs oldalán (sz.), Paniti Szurdok felől, nagy verem terin a' Bantza bertzin (sz.) [355.].

H a v a d. 1615 : szőlő hegyben [158], gypű mellett [159.]. — 1625 : Pusztá malom tsorgójánál (r.), Pusztá malom kuttyánál (sz.), Laposson (sz.), Vászón Völgyében (r.), Liget Allyában (sz.), malom felett a' jég veremnél (sz.), Deménben (sz.), Teke-nősbén (sz.), Edes almánál (sz.) [158.]. — 1628 : Somos részben (sz.) [159.]. — 1666 : felső Demiénben (sz.) [157.]. — 1687 : Tekefalvában, Mogyoros tövisben, also Demiénben, Szén égetőben, Demién úttya alatt [158.]. — 1687 után* : Nyirid nyaka (sz.) [161.]. — 1712 : Bikfő, Laposson Gődör köz árka mellett az út mellett, Somos réz [160.]. — 1749 : Dimén Szőlő (sző.) [162.].

H a v a d t ő. 1620 : Kár hágo vápájában (sz.), Borostyán szeg alatt (r.) [144.]. — 1758 : Nagy Hegy oldalán (sz.) [145.].

I k l a n d. 1643 : Oldalon (sz.), Rágás alatt (sz.), Mogyoros alatt (sz.), Gyepűben menőben (sz.), Ségelben Közép lábban (sz.), Segely hídjánál (sz., r.), Tanorokban (r.) [272.]. — 1687 után* : Szappanozó kut fön (sz.) [272.].

I l l e n c f a l v a. 1709 : Rütске (sz.) [50.]. — 1732 : Szőke (r.) [51.].

J e d d. 1613 : Kép hágojában (sz.), Asszu kútnál az út mellett (sz.), Asszu kút oldalán (sz.), Sz. György uttyánál (sz.), Kisvölgyben (sz.), Pesgye oldalán¹ (sz.), Terebits torkára menőben (sz.), Erdő alatt (pallag), Omlásra menőben (sz.), Nyirasban (k., e.), Szilos végiben (e.), Szőlő között (sz.), Kerek tanorok véginél² (sz.), Berek alatt (sz.), Tófelé³ (sz.), Horgashan (r.), Szász útnál (r.), Szász utban⁴ (e.), Bede völgyebenn (e.) [305.]. — 1647 : Harap égésben (e.), Lázd (sz.), Ravasz lyuk előtt (sz.), két híd között (sz.), Bede megett (sz.), Lasádon⁵ (sz.) [306.]. — 1649 : Kis Cserén (e.) [306.]. — 1667 : Asszu kut pataka mellett az árokban (sz.), Lado alatt (r.), Bosi út mellett (e.) [307.]. — 1705 : or általán (sz.) [308.]. — 1709 : Keresi erdő patakjára (sz.), Bede Szegben (sző.) [308.]. — 1710 : Lado fején (e.) [308.]. — 1716 : Csatona (e.) [308.]. — 1747 : Fütüsi Szőlő felett (sz.) [307.]. — 1749 : Terebits (e.), Lőcse tetején [308.].

*K á p o s z t á s s z e n t m i k l ó s.*⁶ 1612 : Bodorok előben (sz.), Gál patakában (sz.), Padban (sz.), szőlő alatt (sz.), Közép lábban (sz.), Szilosban (sz.), Gődörben (sz.), kis hosszuban (sz.), két út között (sz.), rétbén a' tó között (sz.), horgashan (sz.), Só szék, nagy nyílban (r.), felső nyílban (r.) [56.]. — 1629 :

¹ Uo. széljegyzetben későbbi írással : *Küpüs kútnál.*

² Ua. : a' *Nádas kútnál.*

³ Ua. : a *hanga végiben.*

⁴ Ua. : *Lőcsében.*

⁵ Későbbi kézzel *Láz*-ra változtatva.

⁶ E forrásban *Sz. Miklós* alakban fordul elő.

Göbőczre járo felől (sz.) [56.]. — 1687 után* : Tó köz (sz.) [57.], Hátra jaro (r.), Hát megett (sz.), Pus7ta Szölő (sz.) [58.]. — 1727 : butsu padgya (sz.) [59.]. — 1729 : Köles földi (r.), nagy nyilba (r.) [50.].

Kebele. 1614 : Szénás... fenékben (sz.), Agárdi kapunál (sz.), Som hegy előtt (sz.) [298.]. — 1642 : hegy között (sz.) [299.]. — 1702 : Rakottvás tó mellett (sz.) [300.], Gyümölcsin Kutyán fellyül (sz.) [301.].

Kebeleszentiván. 1614 : Sibban Szilvák alatt (sz.), Kőpecziné malmán alol (sz.) [298.].

Kelementelke. 1669 : Kis nyilban (sz.), Kút völgyben (sz.), horgas (sz.), Nyár fa szeriben (sz.), Torma szegben (r.), gyepű Szegnél (r.), Tormás szegben (sz.), Kertre jároban (r.), Orotványok Végiben (r.), Kendős¹ Szegben (r.), Rokás Szegben (r.), Komlo Szegh, Tó Szeg (sz.) [130.]. — 1695 : Csulyok Ay (sz., r.), Tóó között (sz.) [131.].

Kendő. 1579 : Szén égetőben (sz.), mál oldalában [225.].

Kibéd. 1615 : Tót Szegben (sz.), Sárnál (r.), Kökényesben (sz.), Dormának (sz.), Fenesre (sz.) [200.]. — 1664 : Hos7szu tónál (sz.) [200.]. — 1668 : Berkenyés (r.) [201.]. — 1675 : Fenesbe menő út mellett fellyül (sz.) [201.]. — 1788 : Kökényes Pataka mellett (sz.), Dosa Sürü (sz.) [202.].

Kisgörgegy. 1687 előtt* : Csarna oldalon (sz.) [110.]. — 1797 : Fényes Oldalon (sző.) [110.]. — 1799 : Észak (pallag) [112.].

*Kisszentlőrinc.*² 1641 előtt* : Sz. Lőrinczi Templom alatt (tóhely), Templom felett (e.), Nyár szeg (e.), Szőlő oldalon (sz.), Vecze átallyában (sz.), fel hágora menőben (sz.), Kebelei határszélben a' Szovát kuttyánál (sz.), Hideg kutnál (sz.), Sz. Lőrinczi határban Nagy hegy megett Szovát kuttyánál (sz.), Felhágóban (sz.), Vecze ősvényinél (sz.), kert felett (sz.), Kerek tóban (pallag, sz., r.), Gyúrús földben (sz.), István őri árkanál (sz.), Bodiczában (sz.), Mihályos földben (sz.), Nagy erdő alatt (r.) [257.].

Koronka. 1657 előtt* : Hölgye patakában (sz.), Kaján torkában (e.) [315.]. — 1666 : Bodon uttya mellett (sz.), patak mellett (sz.), Szőlőre megyen lábbal (sz.), Szőlő alatt (sz.), Bordás hegynél (sz.), Sz. Iváni utra jövőbe (sz.), Nagy Gyertyános alatt (sz.), Maál farkánál (sz.), Maál között (sz.), Rövid hágóban (sz.), Csere alatt (r., sz.), Hágó fön (sz.), Akaszto hegy megett (sz.), Nagy borozda háton (sz.), Sz. Benedeki völgyben

¹ Későbbi írással Komlos-ra változtatva.

² A forrásban Sz. Lőrincz alakban. — Egyébként az itt közölt kisszentlőrinci helynevek a Matriculában Tompa címszó alatt vannak felsorolva, de későbbi megjegyzések, mint pl. : „Mindezek a Sz. Lőrinczi Határban“ és „Mind ezeket a Szánto Földeket is a Sz. Lőrinczi Oláhok birják“, — és a szövegközti utalások is kétségtelenné teszik, hogy a helynevek által jelzett területek a kisszentlőrinczi határban voltak.

(sz.), Tekenős Végiben (sz.), Vácsvánban (r.), Bos patakánn (r.), Bos patakánn fellyül (sz.), Mogyoros pataka előtt (r.), Szőlő megett (e.), Horos patakjábann (e.), Simon völgye orránn (sz.), Tölgy gyakran felett (e.) [313—14.]. — 1687 után* : Uj hégyben (sz.), Csonkás Végiben (sz.), [314.], Szőlő végében Szilas farkón (sz.), Út kelőben (sz.), Berek háton (sz.) [315.].

Lőrincfalva. 1659 : Pad (sz.), Csere között (sz.), Követs (sz.), Nyárád parton (sz.), Cserés (r.), Porond alatt (sz.), Porond allyában... a' hosszúban (sz.), Nagy föld (sz.) [42.]. — 1692* : Nagy földben (sz.), Rétiföldön (k.), Kurtában (sz.) [43.]. — 1687 után* : Kis Sugoban (n.) [43.]. — 1803 : Tök földön (sz.), Kurta lábban (sz.) [44.].

Lukafalva. 1643 : berek előtt (sz.), Csegelyben (sz.), Patak (p.), felső réten (sz.) [49.]. — 1659 : Sós Mihály kertire járo (sz.) [42.]. — 1684 : Patakra menőbenn (sz.) [49.]. — 1685 : Patakra járo (sz.) [43.]. — 1755 : kenderes (r.) [51.]. — 1778 : kis kertes (sz.) [52.].

Mája. 1579 : Thamás Cseréje megett (sz.), Bökögy allya altallya Szeriben (sz.), Bükk fön (sz.), Vértes fön, Ropóban, Pad háton, hosszú kert megett [227.]. — 1672 : Bökögy pataka (p.), Hoszszu hágojában (sz.), Közép lábban (sz.), Csortosban (sz.), Gaso (sz.) [228.]. — 1748 : Aranyas oldalon (sz.) [228.].

Makfalva. 1687 előtt* : Ecsenyében (sz.), Eczében (sz.), Nagy Magosdon (sz.), Nádas pataka mellett (sz.), Péter árka mellett (sz.), Eczében (r.) [188.], Hagymás telek hosszában (sz.), Nagy vápa tövén (sz.), Fiu pataka mellett (sz.), Fel hágóban (sz.), Csorgo hidgyára jó (sz.), Szarka tövis allyában (r.), Fiu patak tövén (r.), határ kapuban (sz.), Hidegségben (r.), Ecsénye kurtájában (sz.), Szederjes alatt (sz.), Malomlo út mellett (r.) [189.]. — 1687 után* : köves patak oldalában, Szép Mező árkanál (sz.) [189.]. — 1700 : Havad Száda felé menő út mellett (sz.), Havad Szádán (sz.), Föld fokadás (sz.) [192.], Fazék veremnél (r.), Szaraz réth (r.), Sokadban (sz.), Árok között (sz.), Istok Szegiben (sz.), Nagy Szegben (r.), Ecsénye Patakán fellyül (sz.), Lökös kuttyán (sz.), Nagy Aszo pataka (p.), Andrásuta pataka között (r.), lokotó parlagnál (r.) [193.]. — 1709 : Sokad pataka fejében, Mihály cseréjének (e.), Kis Abod oldalán [195.].

Márkod. 1579 : Soogh orotványában (sz.), Kendő pataka mellett az al Kendőben (sz.), Hosszu mál pataka mellett (sz.) [228.], Kápolna főben (sz.), Szilos kútnál (sz.), al Kendőben (sz.) [328—29.]. — 1748 : hegymegi (sz.) [228.].

*Marosagárd.*¹ 1698 : Csatár hidgyára mégyen véggel (sz.) [299.].

*Marosbárdos.*² 1676 : Bala hégyese (e.) [398.].

¹ A forrásban : *Agárd.*

² Uo. : *Bárdos.*

Maroskeresztur. 1643: Csepetegő! (sz.), Hosszu (sz.) [36.]. — 1699: Csepegő (sz.) [37.]. — 1687 után*: Kis Hosszu (sz.), nagy hago (sz.) [39.].

Marosszentanna. 1661: Hordajában (e.), Volta (e.) [428.]. — 1687 után*: Átalban (sz.), Sz. Királyi út mellett (sz.), Fel hágoban (sz.), Benefalvi malom rét (r.), Berekben (r.) [428—29.]. — 1702: temető uttyára jó véggel (sz.), Patakra mégyen [429.].

Marosszentgyörgy. 1693: Akaszto fa alatt (sz.), Gélyén pataka mellett (sz.), Terebitsen (r., e.), Terebits Szugalyban (r.), nagy tővis S-élben (pallag), Pap Nádgya szélben (r.), Kis réten (r.), Kopáron (r.), Kender Szegben (r.), Bethlen végiben, Cserés Mezőn (sz.), Sás Tóban (sz.), Gyűrűs berek, köves rét (sz.), kis rét előtt [310—11.].

*Marosszentkirály.*¹ 1609: Poklos kútnál (sz.), Schola alatt (sz.), egyház áján (sz.), Pap erdejének (e.), Gyepűs ájba (sz.), Közép lábban a' porgolát kapun kívül (sz.), Közép lábban a' Kotyorban (sz.), Nyáras kút táján (sz.), Kalastrom alatt valo kútnál (sz.), Porgolátra menőben (sz.), Templom alatt (sz.), Harczó Végire megyen egy porgolát kapu, Ország uttya mellett a' Nyáras kutra megyen lábbal (sz.) [321—22.]. — 1656: Egyház ája (e.), Sz. Király falva [323.].

*Mezőbergenye.*² 1613: Telekben (sz.), Kis hídnál (sz.), [336.], Közép ájban (sz.) [337.]. — 1692: Horgasban (sz.), innentső Sós patakban a' Verőfény oldalban (sz.) [337.]. — 1701: Bergenyefalva, Gaál vermében (sz.), [337.], Szőlőfőn a' Bértzen (sz.), Cseberfő alatt (sz.), [338.], Meredek útnál (sz.), Akaszto fánál lévő hégyben (sz.) [338.].

*Mezőbánd.*³ 1617*: Hideg Völgyében (sz.), Nagy völgyben az alá jároban (sz.), Szőlőn fellyül a' gyepű mellett (sz.), Telek utban (sz.), Omlás alatt (sz.), Vásárhelyre menő ország uttya (u.), Ludas dombon alol (sz.), Halál uttya mellett (sz.) [365.].⁴ — 1647: Határka patakjára (sz.), Határkára menő gyalog ösvény, Fejedelem Szőleje alatt (sz.), Teknősbéli kis berczecke [365.]. — 1669: Fel hágóban (sz.), [365.] Rosás pad oldalán (sz.), Kigyo hagymás tetőn (sz.), Pap ája tetőn (sz.), Hosszu hegy alatt (sz.), Szőlő faron (sz.), Darakulya faron (r.), Hideg völgyben a' Kis nyilakban (r.), Feketén (r.) [366.]. — 1682: Csith-völgyben (sz.), Rosás patakban (sz.) [366.], Bándi ágyban (sz.) [367.]. — 1684: Csith-mölgyben (sz.), Fügőben

¹ Uo.: Sz. Király.

² Uo.: Bergenye.

³ A forrásban Baand alakban.

⁴ Arra a birtokösszeíráásra, melyben ez évszám alatt felsorolt helynevek előfordulnak, a mezőbándi református egyház 1825-i lajstromkönyvében van hivatkozás és az összeírás ideje is itt említettetik. Az egyébként évszámnélküli helynév-felsorolás idejét innen és a megeskettett vallók neveinek az e korból származó más összeírásokkal (1614, 1635) való egybevetéséből állapítottam meg.

(sz.) [364.]. — 1801 : Halál uttyánál (sz.), Kis Erdő felől (sz.), Setét Völgy farán (sz.), Csükmődön felyül a' Dombok között (sz.) [369.], nagy dombok között (sz.) [370.]. — 1802 : ados réttye (r.), Kápolna felől [372.].

*Mezőcsávás.*¹ 1612 : Mogyoroserdő (e.), Kőles erben (k.), füz kuton felyül (k.), Ménes Ajban (sz.), Ropo alatt (sz.), Porgolatra menő lábban (sz.), Motsárban (sz.), Pincze helybenn (sz.), Majos ősvényben, Széles tővis alatt (sz.), Kis Ajban a' Szőlő mellett (sz.), Vete kuttyánál (sz.), Nyir Aj patakjára jő lábbal (sz.), Mogyoros mellett (sz.), Padban (sz.) [411.]. — 1676 : Nyires Végben (sz.) [412.]. — 1687 : Kut fő (sz.) [404.]. — 1687 után* : Also majos ősvényben (sz.), Pókai utnál (sz.), Tővis végben (sz.), Beke ája hídgjánál (sz.) [411.]. — 1723 : Ménes Ájbéli (e.) [41.].

*Mezőfele.*² 1682 : Széna fű Széliben (sz.), Atalban (sz.), Korhányon (sz.), Közép lábban (sz.), Korhány oldalon (sz.), Bakmonyason (sz.), Bércz utban (sz.), Hoszszubann (sz.), Kis Erdő térin (sz.), Vadad megett (sz.) [404.]. — 1687 : után* dio fánál valo oldalon (sz.) [404.], Falu erdeje (e.), tisztás tulso szélin (sz.), Bakmonyos mellett (sz.), Átalban (sz.) [405.]. — 1715 : Hanga (sző.) [406.].

*Mezőkölpény.*³ 1653 : Erdő Végben (sz.), felső Szilosba (sz.) [388.]. — 1662 : Kapusd előtt (sz.), Csajka hátan (sz.), Kép hegy (sz.) [388.], Vér Padban (sz.), Som hosszában (sz.), Motsár Szerben (sz.), Korhányban (r.), Kata Völgyében (az utótag eredeti beírása *fölggyében*; a kiigazítás egykorú) (sz.), Mogyoros alatt (sz.), Mogyoros végben (sz.) [388—89.]. — 1664 előtt* : Thamás tavánál (sz.), Soos kutnál (r.), gát alatt (k.), Nána padgya tetőn (sz.), Csajka faron (sz.), Kapusd élőn (sz.); Szegény Szer földé [388.]. — 1664 : Bocsok alatt (k.), Patak (p.) [388.]. — 1687 után* : Fiu Padban (sz.), Bocs kallyában (k.) [388.]. — 1787 : Motsár vagy Bűdös Tonál (sz.) [390.].

Mezőmadaras. 1612 : Gyűrű Szeg (e.) [375.]. — 1718 : Szateleki új hegjben (sző.), Som haton (sz.), Tizedesben (sz.), ton tul a Gyér Csere alias Dércsel oldalon (sz.), Veres Cserén (e.) [376.]. — 1730 után* : Kaptán lyukhan (sz.) [377.].

*Mezőménes.*⁴ 1620 : hoszszu erdőben (e.), Lajtorásnak (e.), Somba (e.), Falu erdeje (e.), hoszszu erdő alatt (k.), Kapus megett (sz.), Fel hágon (sz.), éhmezőben (sz.), Csicsaly alatt (sz.), Hoszszuban (sz.). — 1687 után* : Oltoványban (sz.), Kerek Tővisben (sz.), Éhmezőben (sz.), Szilosban (sz.), Csicsay alatt középben a Barazdák között (sz.), Kerek Szaykában (sz.), Gáth alatt (k.), Száraz patak fején (sz.), Csicsaj alatt (sz.) [407.].

¹ Uo. : *Csávás*.

² Uo. *Fele* alakban.

³ Uo. : *Kölpény*.

⁴ Uo. : *Ménes*.

Mezőpanit.¹ 1687 előtt* : Padban (sz.), Fel hágoban (sz.), Matska háton (sz.), Nagy Agyagos alatt (sz.), Bergenyei hérczen (sz.), Bors fű alatt (sz.), Tekintő hegy alatt (sz.), Csere közti szélin (sz.), Cserébehágoban (sz.), Szakasz uttyánál (sz.), Ropoban (sz.), Tyúk szó oldalán (sz.), Bors fű tetőn (sz.), Hérczen a' Padban (sz.), Kőblős tetőn (sz.), Harczo alatt (sz.), Hæczo alatt (sz.), Telek patakja mellett (sz.), Hideg kútnál (sz.), Telekben (sz.), Szálteleki utnál (sz.), Csiszo² berczin (sz.), Tizedes lábján (sz.), Tekenőshen (sz.), Bancza orron (sz.), Bándi út mellett (sz.), Banczában (sz.), Cserére hágoba (sz.), Bancza oldalán (sz.), Csere pad tetőn (sz.), Korlo (később *Kollo*-ra javítva) vápájában (sz.), Kis Agyagos berczin (sz.), Békás tónál (sz.), Praedikator erdeje mellett (sz.), Tyúk szó fön (sz.), Borsós ájban (sz.), Borsos áj oldalán (sz.), eős térben (sz.), Telek patakja mellett (sz.), Veres Cserén (e.), Harasz farkában (e.), fő nyilon (sz.), út között (sz.), Tyúk Szó alatt (k.), Tyuk Szón (e.) [342—45.]. — 1692 : Kis Csere felett (sz.) [345.].

Mezősámsond.³ 1618 : Bogancz kútban (sz.), Szabédi hidra menőben (sz.), Pad megett (sz.), Pad oldalon (sz.), Bogántsz kútban (sz.), Foris tava Széliben (sz.), Kenderes ágy völgyében (sz.) [381.]. — 1702 : Pusztá (e.), Szabó István erdejének hivnak (e.), Kis Bohos, Édes Ágyban (sz., r.), Akasztó fán belöl Rűts felé (l.), Hét völgyében (sz.), Csipkés alatt (sz.), Pusztai Bértzen (sz.), pusztá oldalban (sz.), Aluszom völgyében (sz.), edes Áj patakán tul valo hércznek a tulso laposságában (sz.), Tyukos Dombnál (sz.), Pogány Várban (sz.), Édes Ágybanis ugyan a' Tyukos Dombnál (sz.) [381, 383.]. — 1715 : Pogány vár oldalában (sz.), Pogányvár Kuttyán fellyül az észak oldalon (sz.), csunyás lábban (sz.), Bándi út mellett (sz.), erdő oldalon (sz.), Sóósban (sz.), Borso szerben (sz.), régi Szölő hérczin (sz.), Szölő fön (sz.), akasztó fa berczin fellyül (sz.) [385.].

Nagyadorján. 1615 : tó tövissiben (r.), Adorján völgyében, szilvás borozdában (sz.), Szölő mellett (sz.), Csigalyaton, Káros völgi fején [158.]. — 1666 : tó tövissiben hosszú földek végiben (sz.) [157.]. — 1697 : Kerek Tanorok mellett [160.]. — 1697 után* : Sásosban Folyamban [161.]. — 1745 : farkas gödörre mégyen (e.) [162.].

Nagyernye.⁴ 1639 : Kút fönél (sz.), Bus Mátyás forrása alatt (l.), Rosas domb alatt (l.), Székely⁵ élben (l.), Tövis Köz előtt a' Keresztül jároban (sz.), Tövis köz előtt az alá jároban (sz.), Kákára menőben (sz., r.), Buglya Szegben (sz.), Kerülőben (sz.), Hosszuban (sz.), Farkas rétin (r.), Felső hosszú-

¹ Uo. : *Panit*.

² Későbbi kéz *Csiglyo*-ra változtatta.

³ Uo. : *Samsond*.

⁴ Uo. : *Ernye*.

⁵ Későbbi kézzel *Székesre* javítva.

ban (sz.), Hosszu lábján (sz., r.), réth alatt (sz.), Balás ér gáttánál (sz.), Kert megett (sz.), Lázonn (sz.), Szász patakban (sz.), Karos hüvely alatt (sz.), Gomolyát alatt (sz.), Uj földben (sz.), Karos hüvely oldalában (sz.), Szőke Thamás ere között (sz.), Harangos tó között (sz.), Nagy erben (r.), Boda kút alatt (r.), Ponkodon (sz.), Határ fara alatt (sz.), Csókortosban (r.), Bus Mátyás forrásánál (r.), Also réten (r.), Káros hulybelivel (r.), Csokortoson (r.), Határ farra jároban, Ponkod alatt (r.), Ségelyben (sz.),¹ Nagy völgyben, Székes elve (sz.), Csorgó kutnál (sz.), Csontos oldalon, Pásztor ere martyanál (sz.) [279—80.]. — 1681 előtt* : Balás éri gáttánál (sz.), Székesi eosveny mellett (e.), Ségelyben (sz.) [278.]. — 1714 : Székes helyben (sz.) [281.]. — 1743 : Dio oldalon (sző.) [282.]. — 1744 : Sos (sz.) [281.].

N á z n á n f a l v a. 1609 : Barátok földén fellyül (sz.) [322.]. — 1711 : Cseré vápájában (sz.) [323.], Hangyás oldalában a' Vásáros úton kívül (e.), Paniti vásáros út (ú.) [324.].

*N y á r á d a n d r á s f a l v a.*² 1629 előtt* : Berkenyésben (sz.), Aszszu Nyárád (á.), Kék patakán fellyül (sz.), Kék pataka (p.), Tanórokban (r.), Kőzép bik farkában (r.), Szőlő alatt, erős oldalban [245.]. — 1796 : Sámé (sz.) [246.].

*N y á r á d k a r á c s o n f a l v a.*³ 1602 : Vásáros út mellett (sz.), Biro dombjánál (sz.), Bodonra kelőben (sz.), által jároban (sz.) [77.]. — 1637 : fel jaro oldalon (sz.), Kurta lábba Körtvély bércz alatt (sz.), Cinterem mellett (sz.), fedeles kutra menőben (sz.), Motsáron (sz.), agyag veremnél (sz.), Csibai Réven fellyül (r.), Gyűrűs farkánál (r.), Jánosi Péter berkin fellyül (e.), Cymiterium mellett (sz.), Bodorok előben (sz.) [77—78.]. — 1643 : Porgolát végben (r.), Berek felől, Csere fánál (r.) [78.]. — 1682 : Templom rétit (r.) [79.]. — 1693 : puszta Szőlőben (tn.), Porgolát végben (k.) [79.].

*N y á r á d m a g y a r ó s.*⁴ 1590 előtt* : Szék mála tetején, Kővés ér oldalában [226.]. — 1590 : felső révnél (sz.), diszno ósvenye oldalában, Vál bükkben, Halmud végiben, Csókásdon (sz.), Szegben (sz.), Fenes patakában (sz.), Szőlő oldalban [226.]. — 1748 : Szakadat (sz.) [227.]. — 1778 : Lapos Domb [231.].

*N y á r á d s e l y e.*⁵ 1579 : Tölgyesben (r.), Hályagosban, Mart felett, Köves pataknak a' martyában, Szőlősd megett (sz.), Kápolna felett, czinterem mellett, Kőszőrús patak fejében (sz.), Egresd hátán (sz.), Hégy megett (r.), Demeter vágásában, borju gyepű [216.]. — 1687 után* : Köves él alatt [215.]. — 1763 : Peres Pataka (p.) [217.].

*N y á r á d s z e n t a n n a.*⁶ 1687 előtt* : Nyilakban (sz.),

¹ Későbbi kézzel : „ez erdővé lött“.

² Uo. : *Andrásfalva*.

³ Uo. : *Karácson-falva*.

⁴ Uo. : *Mogyoros*.

⁵ Uo. : *Selye*.

⁶ Uo. : *Szereda Sz : Anna*.

Kápolna torokban (sz.), Kalodásban (sz.), Közép bik farkában (r.), Tanórokba (r.), Kert felett (sz.), Csere alatt (sz.), Bésen pataka mellett (sz.), Somolyod borozdája között (sz.), Külső lábban (sz.) [244.]. — 1687 után* : harkalyos alatt (sz.) [244.]. — 1792 : Udvarház (sz.), Követses [246.].

*Nyárádszentbenedek.*¹ 1619 : elő hegyben (sző.) [94.]. — 1638 : Véczke marton (sz.) [95.]. — 1647 : Apro oszlásban (sz.), Vizelben (sz.) [95.]. — 1664 : Általban (sz.), Vizekében... mellyet Gómbóc földnek hívnak (sz.), Szőlő megett (r.), Soó Széken a' Folyfalvi határ szelin (r.) [95.]. — 1680 : tul a Vizen (sz.), Hágóban (sz.), Hosszuban (sz.) [93.]. — 1687 előtt* : Kis általban (sz.), Szoros út alatt (sz.), földek fején (sz.), Kapus alatt (sz.), Isten tövissén alol (sz.), ló kötő helyben (sz.), Patak mellett (sz.), Közép Szőlő alatt (sz.), Kert megett (sz.), alá jároban (sz.), Ropo oldalon (sz.), Vizeknél (sz.), Veniczérben (sz.), Borso szeg allyában (sz.), malomba járó út mellett (r.), által a Vizen (r.), Kapus mellett valo Erdőnek (e.), Szilvás erdő (e.), Pap gyakrának (sz.) [94.].

*Nyárádszentimre.*² 1615 : Kis Liget előtt (sz.), Csorgóban (sz.), Dél mezőben (sz.), Kiss tóban (sz.), Hosszú ágyban (sz.), Kis liget alatt (sz.), Kereszt malon (sz.), Alak fejében (sz.), Gyortyán kútnál Posonekra nézendő (sz.), Szegény Péter hidgyánál (sz.), Csere oldalon (sz.), Szemlinben (sz.), Sümöltsén Körtvélynél (sz.) [235.]. — 1643 : Zemlyén (r.), Keresztes hídnál (r.), Barothban (sz.), Kotyorban (sz.), Bérczen (sz.), Padban (sz.), [235.], Sylesztór Vágásában, Gyalog út fejében, Kis Somosd fején, Kigyos tóban, Közép ágyban, Nyár alatt, Nyár homlokban, Szegben, Kurta Csere végiben [236.]. — 1687 után* : Kerülő utban (sz.), holt út mellett (sző.), omlás árkába, Kis erdőben, Szőlő megett, Közép ájban, Gőzpüngben [245—36.].

*Nyárádszentsimon.*³ 1615 : Agyagás út félen (sz.), Bako rétiben, Vágás alatt (sz.), Kerek Egerben (sz.), Kányás Szugolyában (sz.), Adorján Völgye tövén (sz.), Mogyoró megett (sz.), Ropoban (sz.), Agyagás út főnn (sz.), Kerek eger határban (sz.) [165.]. — 1687 után* : Berkesz Székben az úton belől a' Patak mellett (r.), [164.], Kányás alat, felső csere alat [168.]. — 1695 : Adorján völgyében, Felső Cserén [165.]. — 1700 : Patvaros tövissében [165.], Agyagos ut erdejében [165.] — 1703 : Agyagos utban [164.]. — 1703 után* : Nagy borozda [164.]. — 1740 : Gődör köz árka mellett [165.].

*Nyárádszereda.*⁴ 1634 előtt* : Tővis helyben (sz.), Csucson (sz.), Porgoláth kapunál (sz.), malom szeriben (sz.)

¹ Uo. : Sz. Benedek.

² Uo. : Sz. Imreh.

³ Uo. : Sz. Simon.

⁴ Uo. : Szereda.

'251.]. — 1634: Maros Szeredában, Kerek föld (sz. [251.]. — 1700: Pap rét (r.), Réth átallyában (r.) [251.].

Nyárádtó. 1643: Patak (p.), Acs réh (k.), Both szeg (k.) [36.]. — 1721: Tur ok hegy oldal (sz.), Nyárádra járo (sz.), Csinád patakja (p.) [38.].

Nyomát. 1807: Hegy mege és Boos Szere (e.), Kerek Szere (sz.) [502.]. — 1810: Farkas gyepü (e.), Barat oldala... más képpen virgonak is nevezetik (e.) [503.].

Rigmány. 1662 előtt*: Bikk előtt (sz.), Bikk főben (sz.), Patvaros hegyen (sz.), S: éles Orotványnál (sz.), Kolom berczin (sz.), Csere földben (sz.), Avas főben (sz.), Kis Bikkben (sz.), Bó: öd oldalon (sz.), S: öls főben (r.), Agyagos út erdejében, Kerek szerben, Adorján völgyében, Kányás szegéletiben, Hosszu barazdában [166.]. — 1702: Völgy főn (sz.) [167.]. — 1709: Fejér János oldalán [167.]. — 1713: eger berczin [167.]. — 1717: borozda közi [167.].

Sepród. 1687 előtt*: Mál ösvényében (sz.), Berkenyésben (sz.), Holt Nyárád Sűrűjénél (sz.), Mál ösvennél (sz.), Venyike vágásában, Mály ösvény tetején (sz.), Szilbann (sz.), Mály ösvényében (sz.) [237.], Malom Szegben (r.), Lúget alatt (r.), Hosszu földben (sz.), Szemlyénkben (r.), Felső Padbann (sz.), Hagymás Szegy oldalon (sz.), Baróth Retin (r.), Mogyoros Patakban (sz.), Csorgo felett (sz.), Omlás tetején (sz.), Keresztes hídnál (r.), Gőz pernighen (r.), Szölő megett, Szegény Péter hídvánál (r.), S: ékben (sz.), Szölös gyümölcseben (sz.) [237—238.]. — 1687 után*: Szilágyi Szöleje felett a' Pusztá Szölő főn [238.]. — 1712: Csonka Nyirban (sz.) [239.]. — 1722: Szeg mezőben [239.]. — 1802: Orotván (e.), Csere végbe (sok munkával Szántó Földé tsinálható hely), Avas [240.].

Somosd. 1640 előtt*: Csere alatt (e.), Pap Cseréjének (e.), Bene hágoban (sz.), Nagy Benében (r.), Vár hely Szölnél a' Bene berkin belől (sz.), Éger felett (sz.), Kerek erdő alatt (sz.) [85.]. — 1643: berek főn (e.), Vár hegyről alá járo út (ú.) [78.]. — 1672: Görény felé menőben (sz.), Harczai rét alatt (sz.) [85.], térben a' Kerek dombon (sz.) [86.]. — 1678: Szálas berczen (sz.), Két Szász út között (sz.) [85.]. — 1701: Várhegyen (e.) [59.]. — 1756: Szálas berczen (e.) [60.]. — 1788: Benén (e.), Égető törokban (!) (e.) [60.], Égető (e.) [80.].

*Sóvárada.*¹ 1647 előtt*: köves patak tövén (r.), tövis között (r., sz.), Patak mellett (sz.), Hideg kútban (sz.), Sáros patak mellett (sz.), köves patakon aloll (sz.), Or ligat alatt (r.), Somorág után fellyül (sz.) [207.]. — 1647: köves pataka mellett, Dosa mezején [207.], Felső Endrében (r.), Also vágásban, Vár pataka mellett (r.), Kis ligat fején (r.), Széna mezőben (sz.), Szén égető pataka mellett (r.), Isten körtövényinél (sz.), Kis Bükk előtt (sz.), Kurtoriumosban (sz.), Lókon (sz.), hegymegi bercz-

ben (sz.) [208.]. — 1649 : Dőlő patak uttya mellett (orotvány), ló kötőben (sz.) [209.]. — 1650 : Szén égető patakján alól (r.) [209.]. — 1687 után* : Kotros orrán, Nyáros alatt (sz.) [208.]. — 1697 : Orligat alatt (k.) [210.]. — 1710 : Tompa mezején (sz.) [211.]. — 1715 : Keskeny Orotványban [211.]. — 1756 : Pap Aszalványában (orotvány) [212.]. — 1792 : Székely György névezetű helybe régentén egy Székely György nevű ember irtott volt (orotvány), Gálné pataka (p.) [213.]. — 1798 : Sáros-patak közi (sz.) [214.].

Székelyabod.¹ 1634 : Szederjes fő sűrűjében az árokban, Balomlo Bükk [190.]. — 1687 előtt* : Csokás fején [189.], Nyerges (e.), Kerek bikk mezeje, Csunyásza, erős Patak feje, Nyugolomban (sz.), Marton aszalványában (sz.), Gémes oldala alatt (r.), Nagy halastonál [190.]. — 1768 : Marton Aszalványa oldalán (sz.), Csombod árka mellett (sz.), Oláh Simon Patakában (r.), Malom (r.), Horgas föld hátja (sz.), Szőlő alatt (sz.), Eger pataka (r.), kis bük (sz.), Lofejek erdeje alatt (sz.), Szőlő oldal bértzin (sz.), Geges vagása pataka Martján (sz.) [191.].

Süketfalva. 1673 : Nagy földnek (sz.) [245.].

Székelybő.² 1687 előtt* : fel hagoban (sz.), Seth (későbbi ráírással Sik-ra változtatva) főben (sz.), Péntekben (sz.), Vég lábban (sz.), Szilvás alatt (sz.), Tompos oldalon (sz.), Ór hégyben (sz.) [263.], Csákón (sz.), Mező Szerben (sz.), Varasd szerben (sz.), Jú ár (?) megett (sz.), Tó mellett (sz.), Bab helyben (sz.), Sz. György útja alatt (sz.) [264.]. — 1757 : Szilvás alias Tompos (sz.) [265.].

Székelymoson.³ 1687 előtt* : Orotványban (sz.), Kőles ágy félen (sz.), Csere Végbenn (sz.) [262.], Nyires háton (sz.) [263.].

Székelysárd.⁴ 1641 előtt* : Jobbágyfalvi út mellett (sz.), Vecze átallyában (sz.) [257.].

Székelyszentistván.⁵ 1647 : Cselye torkában (sz.), Kővetses domb allyában (sz.), Sűvöltén Körtövény (sz.), Szőlő berczin (sz.) [181.]. — 1721 : felső Szőlő oldalban, Siko tserében [183.].

Szentgericze. 1719 : Közép bükkben (sz.), Czakoban (sző.), Tekenő (sző.), külső szőlő alatt (sz.), Szil Kutnál (sz.), Szakadát Kutnál (sz.), Hosszuban (sz.), Ur háton (sz.), Czako Kapunál (sz.) [121.]. — 1759 : Timány (?) szőlő allyán (sz.) [122.].

Székelybere.⁶ 1579 : Nászán (sz.), nyires alatt (sz.),

¹ Uo. : *Abod*.

² Uo. : *Beő*.

³ Uo. : *Moson*.

⁴ Uo. : *Sárd*.

⁵ Uo. : *Sz. István*.

⁶ Uo. : *Bere*.

Ördöngős tónn alol, Gyűrűsben a' Szőlön alol, Szőlő fön Gyűrűsben a' Gyep Szugolottyában [225.].

*Székelybós.*¹ 1635: Telekben (sz.) [298.]. — 1637: rakottya főben (sz.), Vadalmásban (sz.) [298.]. — 1642: fel hágoiban (sz.), horgas (sz.), Tekenős dombján (sz.) [299.]. — 1753: Szénaszó (e.) [301.]. — 1794: Nagy boglyas Vápa (sz.) [302.].

*Székelycsóka.*² 1639: Kápolna pataka mellett (sz.) [85.]. — 1640 előtt*: Csere Szegnek (e.) [85.]. — 1756: Kápolna (sz.), felhágo (sz.) [85.].

*Székelykakasd.*³ 1694: Butsu Szélinek, más képpen Verőfénynek Csúnyás Gödörnek is hívják (sz.), Also hegyben (sz.) [75.]. — 1701*: Bértzen (sz.) [75.]. — 1712: körül*: farkas hégy (sz.) [75.]. — 1712: Telek (sz.) [75.]. — 1714: Csere fön (sz.) [75.]. — 1717: füzes felet (sz.) [76.]. — 1721: középső szőlő alatt (sz.) [75.]. — 1722: Omlásban (sz.) [76.]. — 1728: Veres vég (sz.), Oh Hegyben (sz.) [76.]. — 1729: Kukola (r.) [76.]. — 1730: bucsu padgyán (sz.), Csúnyás gödörben (sz.) [76.]. — 1751: Erdő felett való (e.), Farkas hegy (e.) [72.].

*Székelykál.*⁴ 1687 előtt*: Csorgo főben (sz.), Ket Búk között (sz.), Nyír megett (sz.), Szász Balázs (nevű hegybe) (e.), Nagy Kerítő fő (e.), Kis Kerítő fön (sz.), Mosoni Eszak alatt (r.), Székési áj előtt (r.), Borozda között (sz., r.), tó farkában almás úvérben (sz.), Almás Vérben (r.), Pap rétin (sz.), Iklandi lábában (sz.), Ebesben (sz., k.), Ebes faron (sz.), András Máté hágojában (sz.), Bő Ájban (sz.), Nagy Réten (r.), Tővissed Pataka (p.) [270.]. — 1687 után*: Szőlő alatt (sz.) [270.].

*Székelykövesd.*⁵ 1617: Kis gyepű alatt (sz.), Nagy gyepű alatt (sz.), gyepű előtt (sz.), Kas Szeriben (sz.), Apro ósvenyben (sz.), Lajtorásban (sz.), Csávási Szegben (sz.), Nyerges megett (sz.), Ménesi közön (sz.), Ravasz lyuk alatt (sz.), Gyep Szegésben (sz.), Horgasbann (sz.), Közép erdő alatt a' gyortyános alatt (sz.), Rosás allyában (sz.), Közép Áj előtt (sz.), Menesi út altallyában (sz.), Kis Ájban (sz.), Dőlő Bérczin (sz.), Középerdő Végiben (sz.), Rosásban (k.), Apro Szerben (k.), Ponyában (k.), Kereszt út felett a' Bacsakra menőben (k.), Szurdokon (k.), Porgolátra jároiban (sz.), Kútra jároiban (sz.), Jendibe (sz.), Gyűrű Szegben (sz.), Tekenősben (sz.), Akasztófa alatt (sz.), Madarasi földre megyen lábbal (sz.), Lőkös mellett (sz.), Hegy faron (sz.), Vár patakban (sz.), Csorba tetőn (sz.), Bala hegyessén (e.), Farkas Veremnél (e.), Gyepűben (e.), Kábáig, Bárdosi út felől (e.), Gyűrű Szeg kuttyánál (e.), Nagy Áj fön (e.), Dolgoston (e.), Lőkös felől (e.), Harmad felől a'

¹ Uo.: *Bos.*

² Uo.: *Csokafalva.*

³ Uo.: *Kakasd.*

⁴ Uo.: *Kál.*

⁵ Uo.: *Koovesd.*

Vendég erdeje (e.), Madarasi Laposról, Kurta láb allyában (sz.), Cseresnye fánál (sz.), Kereszt út alatt (sz.), Függebe (sz.), Tővis borozda, Térben (sz.), Bűdös kút felett (sz.), Miklos Antalban (sz.), Miklos Antalnál (sz.), Közép erdő Pad hágojában (sz.), Kurta lábban (sz.), Fű Szeriben (sz.), Által út végiben (sz.), Nagy Aj előtt (sz.) [395—98].

*S z é k e l y t o m p a.*¹ 1634 előtt* : Gyertyános hágojában (sz.) [251.]. — 1641 előtt* : Szőlő alatt a rét mellett (sz.) [257.]. — 1669 : Akasztó fánál (sz.) [251.]. — 1762 : Nagy Kut hágoban (sz.), Csongosda élin (sz.), hideg kutnál (sz.) [158.]. — 1777 : Mogyoros oldal (e.) [260.].

*S z é k e l y v a j a.*² 1608 : Csarna oldalán (sz.), Csarna gödre fejében (sz.), Csék pataka mellett (sz., r.), Cségnn (sz.), fel járó földön, melyet a' Görgényiak az ő határok járása szerint alá járonak hívnak (sz.), Volahd pataka mellett (sz.), Puszta végben (sz.), Tanorok mellett (k.), Törvény fánál (sz.) Ajban (sz.), Szék vápájában (sz.), két hegy között... a' Véczkére menőben (sz.), Kender tó hát oldalában (sz.), Bányában (sz.), Laposson (sz.), Ay pataka mellett (e.), Göcsi réten (k.), Czégh telkében (sz.), Szopa hegyen (sz.), Csarna gödre fején (sz.), Csarna pataka mellett (r.), Nyáras feliben (sz.), Czompoban (r.), Csarna mogyorosban (sz.), füves dombon (sz.), Közép lábban (sz.), Kalongyásban (sz.) [109—10.]. — 1619 : Czompo (r.), Péter Keresztinek (r.) [107.]. — 1656 : Aj nevű helyben vagyon edgy to hely [110.]. — 1687 után* : Volád előtt [110.], Tsarna hegyessiben (e.), Farkas Veremnél [112.].

S z é k e s. 1641 : Ingo pataka mellett (r.), Nyáras mellett (sz.), Nagy vápa alatt (sz.), Réthben (k.), Hégy megett (sz.), Mogyoros kutnál fel hágoban (sz.), Kurta lábban (sz.), Kút főben (r.), Hosszu berek alatt (r.), Ingo Szőlő alatt (sz.), György János faron (sz.), Telekben (sz.), Szilvásban (sz.), Örlő út mellett (sz.), hegy megett az út alá jároban (sz., r.), Törvény fánál³ (sz.), Ségely oldalán (sz.), Csergő felett (sz.), Falu előtt (sz.), Nagy Tormáson alol (sz.), Körtvély Szofenekben (sz.), Kender szerin (sz.), Körtvély szó oldalon (szó.) [286—87.]. — 1687 után* : Kis hegy ellenében (r.), lo kötő hely mellett (sz.), botos Orja (e.), Szilvásban az orlő út mellett... az határ fára megyen véggel (sz.) [287.].

S z ö v é r d. 1609 : bűk között (sz.), Ugra pataka mellett (sz.), Székben (sz.), Horgasban (sz.), Bako tövissében (sz.), Szilos hidgyánál (sz.), Méhesberke előtt (r.), Szilos hidgya előtt (r.), Csülök Ajban (sz.), Csülök ájban a' Szászok uttya mellett (sz.), Ropo barazdájában (sz.), Ropogo Végiben (sz.), Ropogo-

¹ Uo. : *Tompa.*

² Uo. : *Vaja.*

³ Utána későbbi frással ez a megjegyzés áll : *most Uj Szőlő végiben vagyon.*

ban (sz.) [123—24.]. — 1624: Haraszkereki berczen (sz.) [124.]. — 1667: tó köztött (sz.), Körtvély Szegben (sz.) [125.]. — 1757: Antalné (r.) [126.]. — 1759: Jakabúki (e.) [126.]. — 1802: Cserebértz (e.), Nagy Bükkbe (tn.), Méhes Berek (e.), Szálos Erdő Ajján, a' Pap erdeje farkán (e.), Szálos tetején (e.), Besenyő Bükkbe (e.) [127.].

Tófalva. 1681 előtt*: Bedeczben (r.), Száraztóban (sz.), Szárazto oldalban (sz.), Kaáli Szurdokában (sz.), Dio, Temető domb oldalán (sz.), Középső tó mellett (r.) [293.]. — 1681: Karatson kuttyánál (sz., r.) [293.].

Torboszló. 1634 előtt*: Nagy mezőben (sz.), Kis bönik (későbbi írással széljegyzetben: alias Göts Paringh) (sz.), Nagy mezőben a' Berczen Jerkében, Vaskalon kívül, Szürdőkban, Szőlő megett, Hosszu bükk végiben [236—37.]. — 1634: Kerek lyugat allyában (sz.), Lyugat Borr oldalán, Göts Paringhbenn, Sz. egyház ősvényében (sz.), Ara Mogvoroban (sz.) [237.]. — 1664: Barotban, Vernejke vágásában [234.].

Udvarfalva. 1635: Zalog erdőnek (e.), Pad farkának (e.), borozdás Erdő (e.), Agyagos földön (sz.), Agyagos Veremben (sz.), Patak mellett (sz.), Patak mellyékiben (sz.), Fel Forduloban Garat út alatt (sz.), Garat ut motsárában (r.), Fel forduloban Nyir alájároban (sz.), Nyiresben (e.), Kis ágyban (e.), Szőlő feliben (e.), Padon (sz.), Pusztá szőlő alatt (sz.), Voltája torkában (r.), gyepüre jároban (sz.), földék lábján (sz.) [426—27.]. — 1661: Csegely föld (sz.) [427.]. — 1665: Biro fűe mellett (e.) [427.]. — 1687 után*: Nagj Szálas végiben (e.) [426.]. — 1749: Nyil hegyessén (e.) [427.].

Vadasd. 1624: Koncsokban (sz.), Tanórokban (sz.), Gorsád Szádán (sz.), Györffi Miklos irtoványában (r.), Kálnásban (r.), Hiréd oldalán (sz.), Koncsod oldalon (sz.) [150.]. — 1663: Eke út hégyesiben (sz.), harmad völgy teriben (sz.), Nagy János vágásában (sz.) [151.]. — 1673: Hire dormán a nyugovo fánál, Kis Erdőben, Szék út pataka mellett, Motsár Szerben, Harmad Völgyben [152.]. — 1695 körül*: Hosszuban [152.]. — 1716: Koncsodban [152.]. — 1785: Ketskés Bükk alatt (r.), Vég-Bükk alatt (r.) [153.]. — 1790: Veress Tsere (e.) [154.].

*Várhegy.*¹ 1648: Hágó ajban (k.), Hosszu berekben (r.) [430.]. — 1687 után*: Pongrátzban a' Rév előtt (r.), Mart felett (e.), Mogyoros árkán, Szakadás fön, Falu erdeje, Somosd hosszában (sz.) [430.], juh kosár oldalban (irtás), Olajosban (sz.), Somos Patakban (sz.) [431.], Széna fűben (k.) [432.].

Kolozsvár.

Imreh Barna.

¹ Régebben és így e forrásban is: *Pinárd*.

Két *i*-ző békési helynév.

A helynevekkel való foglalkozás nagy haszonnal jár több tudomány számára. Egyes országrészek, vidékek, határrészek, felszíni alakulatok, városok, falvak nevéből igen becses tanulmányok vonhatók le az illető hely történetére, lakosságára, a lakosság nyelvére, a helynévadás módjára, a felszíni változásokra, stb. (vö. Szabó T. Attila, A helynévgyűjtés jelentősége és módszere: MNy. XXX, 160—180). A helynevek vizsgálata mégis „a nyelvészethez áll legközelebb“ (i. m.). Ezek a szavak ugyanis szókinsünk egy részét alkotják. A régi, ma már érthetetleneknek látszó helyneveket a nyelvtudomány fejti meg, tehát nyelvészet nélkül más tudomány nem is használhatja az ilyen helyneveket. A nyelvészet eme munkája igen értékes eredményekkel járhat a nyelv változása és története szempontjából is. Általában a tulajdonnevekkel való foglalkozás ugyanolyan fontos, mint a köznevek tanulmányozása, hiszen ezek is ugyanazon változásoknak és törvényeknek vannak alávetve, mint nyelvünk egyéb szavai (Melich: MNy. II, 54). Ezért hang-, alak- és jelentéstani szempontból egyaránt értékesek a helynevek vallomásai.

Az elmondottakból szükségszerűen következik, hogy a helynevek népnyelvi alakváltozata ugyanazon törvények szerint fejlődött a mai hangalakúvá, mint a népnyelv többi nevei. Tehát a nép ajkán élő helynevek, illetve a hivatalos elnevezések népnyelvi változatai jellemzők az illető nyelvjárásra, azaz ugyanazokat a sajátságokat mutatják, mint az illető nyelvjárás egyéb szavai. Ezért ha egy nyelvterületen megvan a magánhangzók zártabbá válása (*i*-zés, *ē*-zés), a mássalbangzónyúlás, az *l*, *r*, *j* nyújtó hatása stb., ezek a hangtani jelenségek megtalálhatók az azon a nyelvjárásterületen ismert és használatos népi helynevekben, illetőleg a hivatalos helymegjelölések népnyelvi változataiban is. A göcseji helynevek tehát a göcseji nyelvjárás, a debreceniek pedig a debreceni népnyelv sajátságait viselik magukon. Ezért találkozunk egyes békési helynevekben a nyelvjárásunkra annyira jellemző hangtani jelenségekkel.

A békési népnyelv egyik legjellemzőbb hangtani sajátsága az *i*-zés (vö. MNnyv. III, 275—304). Ha az *i*-zés szempontjából vizsgáljuk Békés nagyközség helyneveit, három *i*-ző szó található köztük: maga a község neve, *Bíkis*, egy kert neve, *Dicséri kērt* és egy határrész elnevezése, *Ditēr*. Az első név csak a nép nyelvében *i*-ző, a másik kettő azonban már hivatalosan is az, tehát *Dicséri kert* és *Dítér*. Ennek a két helynévnek a vizsgálata igen érdekes és értékes, mivel az *i*-ző alakváltozat szinte szemünk előtt győzte le az *é*-s *Décséri* és *Détér* alakot.

A két helynév közül az első, a *Dicséri*, a község északi végénél a körgát, a Régi Fehér-Körös, a község és a Szécsénykertbe vezető út között elterülő kertség neve. A nép *Dicséri kert*-nek mondja, a községi hivatalos irások és térképek pedig *Dicséri kert*-nek írják. Egy 1845-ből való térkép azt mutatja, hogy az akkor még igen kanyargós Körösnek két nagy kanyarulatától bezárt zugában van ez a kert: *Déts Eri Kert* (N. Békés Megyében bekebelezett Békés M. Városa Határához Tartozó Köz Legelő). Északkeleti sarkánál egy ér ömlik a Körösbe. Ezt az eret egy év nélkül való, kb. a mult század közepén készült térkép *Décs ere* névvel jelöli (Vízmentesítési Alap Rajza a Békési határ egy észak keleti részének). Kertünk tehát ettől az értől kapta nevét. A kert és az ér nevével csak békési iratokban találkozunk, mégpedig a községi levéltár irataiban és a református gimnáziumban lévő Békési Múzeum térképein.

A kert névadójának, a *Décs* nevű érnek a következő változatait találjuk a fenti emlékekben: egy, a XVIII. század végéről való (1755?) ház- és földosztási naplóban: *Détsere foka*, 1808—09: *Déts Ere* (Intravillanum Oppidi Békés), 1830: *Décs ere* (Planum Vinearum Békésiensium in Nagy K rt et Jégvermi Kert), é. n. *Décs ere* (Vízmentesítési Alap Rajza a Békési határ egy észak keleti részének). Ez után a kb. 100 évvel ezelőtt feljegyzett adat után már nem emlegetik iratok ennek az érnek a nevét. Ma már csak a medre van meg, vizét levezette a mult század végén végrehajtott vízszabályozás. Vízével együtt eredeti neve is eltűnt, de változott alakban tovább él a *Dicséri-kert* nevében. A fenti ér neve, mint a történeti adatok felsorolásából kitűnik, mindig birtokosjelzős kifejezésként fordul elő; a *Décs* tulajdonnév a birtokos, az *ere* pedig a birtok, mely nem egyéb az ér főnevünk *e* birtokos személyragos alakjánál. Az ér neve tehát tulajdonképpen *Décs*, amely már 1790—95-ben *Dics* alakban is előfordul. Ez azt mutatja, hogy a szó *é*-je zárt eredetű, mely még zártabbá válva *í*-vé lett. Tehát *t*-zéssel van dolgunk. A *Décs* szavunkról megjegyezhetjük, hogy talán a *Décse* személynévnek a tövégi *e* lekopásával keletkezett változata. Az *-e* lekopása különösen könnyen érthető a következő szó (*ere*) kezdő *e*-je előtt. **K a r á c s o n y i J á n o s** Békés vármegye története c. munkájában találunk egy okiratok alapján rajzolt térképet, melyen — bár a megye más helyén, Békéstől távol — szerepel egy *Décse* nevű helység, melynek neve személynévből vált helynévvé, mint *Szabolcs*, *Bars*, *Borsod*, *Csaba*, *Békés* stb. A *Décse* név, mint **K a r á c s o n y i**, rámutat, a hibás olvasaton alapuló *Géza* név alakváltozata (l. *Melich*, *Hibás olvasatok*: MNy. I, 67—68).

A birtokosjelzős szerkezet másik tagja, az *ere* más víz-elnevezésekben is előfordul ilyen alakban, pl. *Tordacz ere*, *Pál ere*, *Kosd ere*, *Büngösd ere*; szintén birtokos személyragot látunk a *Toka foka* folyócska nevében (*fok* + *a*).

Most nézzük meg, hogyan fordul elő a Décs eréről elnevezett kert neve emlékeinkben. 1771. *In loco Décs-ere* (Urbarium Oppidi Békés), é. n. (kb. a XVIII. század vége) : *Détseri Szőlők*, 1785—90 között : *Détserébe lévő kaszálló*, *Détseri kert*, *Décséri Szőlő* (Túzcassa), 1789. *Détseri kert*, *Décséri Szőlő* (földmérési napló), 1790—95. *Högye Nagy Ferentz el adta Dits eri kertjét*, *Détseri kertjét*, 1802. *Décseriben levő Szöllejét*, 1804 : *Décserében levő Szöllejét*, 1807. *Decseribe* (Túzcassa), 1808—09. *Déts Eri kert* (Intravillanum Oppidi Békés), 1810. *Détseribe levő*, *Détseri Szőlőskert*, 1811. *Detsere kertjét*, 1814. *el adta Décsere Szöllejét*, *Detséri szöllejét*, 1815. *Decsere kertjét*, *Détseri kertjét*, 1817. *Détsere kertjét*, *Decsere kertjét* (Túzcassa), 1830. *Décs eri kert* (Planum Vinearum Békésiensium), 1845. *Déts Eri Kert* (Békés M. Városa Határához Tartozó Köz Legelők Mérnöki Térképe), é. n. *Décs eri kert* (Vízmentesítési Alap Rajza a Békési Határ egy észak keleti részének), 1892. *Dicséri* (Ibrány és Hatház utcaszabályozási térképe), 1905. *Dicséri* (Utcaszabályozási térkép). Ma : *Dicséri kert* (1935. Békés község átnézetű térképe). N. : *Dicséri kert*, néha : *Décséri kert*. (A régi házszám táblákon ma is *Décséri kert* felírás olvasható.)

Amint ez a felsorolás mutatja, a *Décs ere* nevé minden változtatás nélkül, *-e* birtokos személyragos alakban használták a kert jelölésére : *Détserébe lévő kaszálló*, *Décserében levő Szöllejét*, *Détsere kertjét*, *Décsere Szöllejét* stb. Az adatok többsége azonban azt mutatja, hogy az *-i* végződésű alak volt az általánosabb a szóbanforgó kertség megnevezésére : *Détseri Szőlők*, *Détseri kert*, *Décséri Szőlő*, *Dits eri kert*, *Détseri Szőlőskert*, *Déts Eri Kert*, *Décséri kert* stb., és ez vált uralkodóvá a mai nyelvben : *Dicséri* és *Décséri kert*.

De mi ez az *i* végződés? Önként kínálkozik az a feltevés, hogy itt az *i* melléknévképzővel van dolgunk, mely igen gyakori kertjeink nevében ma is, a múltban pedig még általánosabb volt. (*Csatári*, *Kázmányi*, *Medvesi*, *Kamuti*, *Sikkonyi kert*, ma : *Csatár-*, *Kázmány-*, *Sikkonykert*, *Kamutkert*, de a nép nyelvében *Kamuti kert*.) Feltűnő azonban, hogy ez az *i* végződés a *Décséri* szóban az *ér* főnévnek nem a hosszú magánhangzós, *é-s* csonka tövéhez járult (nominativus), hanem a teljes tőhöz közelálló *er* alakhoz, mint a birtokos személyrag, holott az *ér* szavunkkal összefüggő más békési helynevekben mindig *éri* alak fordul elő az okiratokban is, az élő nyelvi használatban is. 1785 : *Csíkos Éri Szőlő*, *Csíkos éri kertjét* (Túzcassa), 1789 : *Csíkoséri kerti szőlő* (földmérési napló), 1808 : *Malom Éri zug* (Intravillanum Oppidi Békés), csak egyetlen adat található az *éri* (*er* + *i* melléknévképző) alakra : *Csikoseri Szőlők* (é. n.), ez azonban ékezethibának vehető, mivel mind az iratok, mind az élő nyelv mindig *Csíkoséri*-nek ismerik az említett kertet. A békési nyelvjárás szerint tehát *Décséri*, illetve *Décséri kert*-nek kellene nevezni a fenti helyet. (Egy 1814-ből való adat

Decséri szőlőről beszél, de itt nyilvánvaló az ékezethiba.) Tehát az *i* melléknévképző nem a ragtalan tőhöz, hanem a birtokos személyragos *ere* alakhoz járulhatott: **Décs erei*, melyből aztán a rövid *e* birtokos személyragnak az *i* elől való kiesése után *Decséri* lett, ebből pedig zártabbá válással *Dicséri* fejlődött. (*Decserei* > *Décséri* > *Dicséri*.) A magánhangzó kiesése azonban szokatlan jelenség nyelvjárásunkban, csupán egypár példa van az *a* kiesésére: *gazdasszō*, *gazduram*, *konyhājtóú* (konyhaajtó), *bikakōl* (bikaakol, a méntelep neve) és *bábasszō* (bábaasszony), a magashangú magánhangzók közül csak az *i* kiesésére tudok példát: *jőuccakát*, de leginkább *jőu iccakát* (jó éjtszakát, köszönés). Tehát lehetőség s, hogy az *i* melléknévképző van helyneveinkben, az emlékek és az élő nyelv azonban nem igazolják ezt a feltevést.

Gondolhatunk még arra a megfejtési lehetőségre is, hogy a *Dicséri* helynév nem egyéb, mint a birtokos személyragos *Décs ere* birtokosjelzős kifejezésnek minden magánhangzójában zártabbá vált alakja. Az első szótagbeli *é* zártabbá válásából *i* keletkezett (*i*-zés), a második szótag rövid *e*-jéből pedig *ē* (*ē*-zés), bár az *ér* ~ *eret* főnév a békési nyelvben is, a köznyelvben is a hangzónyújtó tövekhez tartozik, tehát nem zárt *ē* van a ragtalan alakban (MNnyv. III, 280). Valószínű, hogy nyelvjárásunkban az összetétel elhomályosulása után vált zártabbá. Zártabbá vált végül a harmadik személyű birtokos rag is, az *e*, mely a nyelvtörténeti és a népnyelvi adatok szerint zárt eredetű, tehát *ē* volt, ebből aztán még zártabbá való válással *i* lett. Békésen ugyan az egyessz. 3. személyű birtokos személyraggal ellátott névszók az alanyesetben nyílt *e*-re végződnek, ragozva azonban *i*-t mutatnak a ragok előtt: *keze* ~ *kezi* -t, -be, -től, -vél, *píze* ~ *pízi* -t, -nek, -hē (pénz), *feje* ~ *feji* -t, -re, -nek, -be stb. A köznyelvben ezek az *e* birtokos személyraggal ellátott szavak a hangzórövidítő tövek módján viselkednek ragozás közben: *keze* ~ *kezé* -t, -be, -től, *feje* ~ *fejé* -t, -re, -nek stb. A békési nép nyelvében tehát a birtokos személyragos szók ragozásában *i*-zéssel van dolgunk. Ez az *i*-zés fenti helyneveinkben is szemlélhető az okiratok alapján: *Decsereben*, *Decseriben*. Az *i*-zés arra mutat, hogy az *e* birtokos személyrag zárt eredetű, tehát *ē* volt, mely azonban a köznyelvben és sok nyelvjárásban nyíltabbá vált, de a békési népnyelv a ragozott alakokban, a ragok előtt megőrizte a zárt eredet emlékét. Mivel mind a régi nyelvben (*epē*, *vesē* elhomályosult birtokos személyragos alakok. l. Gombocz, *Alaktan* III, 30), mind a nyelvjárásokban (palóc: *kezē*, *fejē*, vö. MNnyv. III, 302) találunk példát az *ē* harmadik személyű birtokos személyragra, feltehető tehát, hogy a *Dicséri* szavunk *i*-je a harmadik személyű birtokos személyrag zártabbá válásának az eredménye. A békési nép nyelvében más szóban nem találunk *i* birtokos személyragot (csupán egy 1717-ből való pecséten fordul elő: *Nemes Bikis Várossa Pecséti*).

Második feltevésünk szerint tehát a *Dicséri* kert neve birtokosjelzős összetétel, melynek minden magánhangzója zártabbá vált (**Décs erē* > **Décsere* > *Décséri* > *Dicséri*). Végződése a békési népnyelv egyetlen *i* egyes harmadik számú mélyű birtokos személyragja, ez a jelentése természetesen elharmályosult.

Másik *i*-ző helynevünk a *Ditér* (határrész neve). Ez a határrész keletre fekszik a községtől Csarnahely, a Rosszerdő, Hosszúsziget és Feltő szomszédságában. Ma tanyás kisbirtokok vannak itt (van iskolája is), egykor azonban virágzó község feküdt ezen a területen. A rávonatkozó első adat 1403-ból való, mely szerint a Détéri nevű kismecsi család birta (Karácsonyi, Békés vármegye története II, 80), melynek egyik tagja a szomszédos Csarnát is megszerezte (Diplomatarium Békésiense II, 17. sz.). A XVI. században a gyulai uradalomhoz tartozott s jövedelmét a békési ispán kapta (Karácsonyi i. m. II, 81). Mocsaras, erdős vidéke (itt volt a *Diterfok* nevű kis ér) menedéket nyújtott a török ellen. Ezért Détéri lakossága nem fogyott ebben az időben, sőt még italmérése is volt ekkor a falunak. 1596-ban azonban elpusztult a földjét a békésiek kezdték használni (Karácsonyi i. m. II, 81—82). Elpusztulása óta Békéshez tartozik.

Helynevünk mai alakja hivatalosan *Ditér*, a nép nyelvénben *Ditér*. A szó nyelvtörténeti adataink szerint egykor *Détéri* volt, s legrégebb előfordulási ideje Karácsonyi szerint 1403. Az ebből az évből való emlék *Dether*-nek írja helynevünket (Karácsonyi i. m. II, 80), ugyanígy közli 1418-ban Maróthi János bán egyik oklevele: *Dether* (OMO. 238). Más adatok: 1419. *Nicolaus de Deter* (Diplomatarium Békésiense II, 17. sz.), 1558. *Deter*, 1699. *Ditér* (Karácsonyi, II, 80). A békési levéltár adatai: 1785—95. *Aponyi János meg vette Nánási Dániel Détéri Szőlőjét*. — *Marti István a Ditéri kertjét adta Vári Szűts Istvánnak*. — *Ifj. Samu Mihály el adta ditéri kertjét*. 1809. *Diterfoki kertjét*, 1810. *Ditéri kertjét*, *ditéri kertjét*, 1815. *Ditéri kert* (Túzcassa). Térképeken: 1830. *Ditér*, 1845. *Ditér fok* (Közlegelő), é. n. *Ditéri rosz erdő*, *Ditér* (Vízmentesítési alaprajz), katonai térképeken: é. n. *Ditér*, 1928—29. *Ditérhíd*, 1931. *Ditér*. Ezek az adatok azt bizonyítják, hogy a *Ditér* nevet nemcsak a mai határrész, illetve az egykori község viselte, hanem volt egy hasonló nevű fok (vízfolyás) is ezen a környéken (*Diterfok*, *Ditérhíd*), mely a vízszabályozás után eltűnt.

Helynevünk legrégebb írott alakja *Dether*, mely a későbbi adatokból következtetve *Détéri*-nek hangzott. A mai alak *Ditér*, tehát az első szótagban *i*-zést találunk. Az első *i*-ző alak 1699-ben fordul elő s ettől az időtől fogva egy adat kivételével mindig az eredetnél zártabb, az *i*-ző alakváltozattal találkozunk. A szó második tagjában a következő magánhangzó-változást látjuk: a legrégebb adatokban *é*, majd az *é* m. rövidülése után *e*, a mai népnyelvben pedig *ē* hang van. Itt tehát

szintén zártabbá válás történt és vele párhuzamosan hangzórövidülés állott elő.

A szó eredetének meghatározására és értelmezésére szinte magától kínálkozik az a feltevés, hogy helynevrünk a *Dét* és az *ér* szavak összetétele. Volt u. i. ezen a vidéken egy *Dítér-fok* nevű vízfolyás, aztán szerepel adataink közt a *Dítérhíd*, sőt egy év nélkül kiadott katonai térkép *Dítér*-nek írja helynevrünket. Ez az utolsó adat azonban nem megbízható, régi katonai térképeink homzsegnék a hibásan feljegyzett nevektől, idegen, néha magyarul sem tudó térképészek és mérnökök rosszul értették és jegyezték fel helyneveinket. Valószínű, hogy a térképező a *Dítér* (népnyelvi alak) nyújtott *ē* hangjához az *ét* tartotta leghasonlóbbnak, azért írta helynevrünket *Dítér*-nek. Ennek az adatnak tehát nincs köze az *ér* főnévhez. A *Dítérhíd*-ről még kell jegyezni, hogy a nép *dítéri híd*-nak is nevezi, tehát nem valószínű, hogy a hely az ott való *Dítér* nevű foktól kapta nevét, talán fordítva, a fokot nevezték el a volt községről. Sajnos, adataink csekély volta miatt nem adhatunk feleletet arra a kérdésre, vajjon volt-e itt olyan vízfolyás, melynek *Dét ér* volt a neve. Így nem marad más hátra, mint K a r á c s o n y i nézetéhez fordulnunk. E szerint helynevrünk szláv eredetű szó s a *Dehtar*-ból származik (i. h.), melynek a jelentése szénzsír- vagy kátrányegető. Ebből a szóból ered a nógrádmegyei *Dejtár* község neve, mellyel Melich János foglalkozott (MNY. II, 57).

Ennek a helynévnek az alakváltozatai: *Dahtar*, *Dehtar*, *Dehtar* > *Dejtár*. Az első szótagbeli hangváltozást Melich az *-ít* képző fejlődésével állítja párhuzamba, mely a következő: *-oht* (a *ht* hangértéke *jt*, a *Dehtar* tehát *Dejtár*-nak hangzott) > *ojt*, *-öjt*, *-ajt* > *-ét* > *it*, pl. *tonoht* > *tanojt* > *tanejt* > *tanét* (N.) > *tanít* (i. m. 57). Ugyanígy fejlődött tehát a *Dejtár* szó első tagja is, mely azonban a két utolsó fejlődési fokon nem ment át, tehát régibb alakot őrzött meg.

A békési helynév első tagjában csak két változatot, *ét* > *it* változást találunk, ami az *it* képző fejlődése utolsó két szakaszának tekinthető *i*-zés. Tehát míg a nógrádmegyei helynév fejlődése megállott (*Dejtár*), addig a békési *Dítér* végigment az *-ít* fejlődésének minden állomásán, sőt ezen a szabályos fejlődésen kívül, még történt benne (második tagjában) már régen (XV. század) a magánhangzóilleszkedés is (l. ünnep), sőt zártabbá is vált. Ez azt igazolja, hogy igen régen belekerült a békési nép nyelvébe ez a szláv szó és nagyon hosszú időn keresztül a magyar nyelv törvényei szerint fejlődött. A szláv szó átvétele kb. a honfoglalás körüli időre esik, azóta ugyanis Békés község területén szintizta magyarság él, tehát csak az előző szláv lakosok nyelvéből kerülhetett át hozzánk a szóbanforgó hely neve oly módon, hogy őseink átvették és megtartották a hely régi, előző lakóitól kapott nevét. A honfoglalás előtt

ugyanis Békés vármegye területén szláv népek éltek. (L. K a r á c s o n y i, Békés vármegye története I—III. Gyula, 1896, M e l i c h, A honfoglalás kori Magyarország. Budapest, 1925—1929, vitéz D u r k ó Antal: Békés nagyközség története. Békés, 1939.) Az a szláv lakosság, mely *Diteren* lakott, a *dehtar* szó jelentéséből következően faszén- és kátrányégetéssel foglalkozott.

Ha tehát elfogadjuk helynevének szláv eredetét, feltehetjük róla, hogy a következő fejlődés nem ment át: **Dehtar* > **Dejtar* > **Dejter* > *Détér* > *Diter* > *Dítér*. Benne van ebben a -*it* fejlődése, az illeszkedés és az illeszkedett magánhangzó zártabbá válása.

A tárgyalt két helynév, a *Dicséri* és a *Dítér*, hangalakját tekintve jellegzetes békési szó, találkozunk ugyanis mindkettőben a békési népnyelv jellemző sajátágaival, az *i*-zéssel és az *é*-zéssel, továbbá az *r* nyújtó hatásával (*Dítér*). Ha a *Dicséri* szó második magyarázata elfogadható, a nyelvjárás multjára valló jelenséget is látunk az *e* birtokos személyrag *i* változatában, mely nyelvjárásunkban csak a *Dicséri* szóban van meg alanyesetben. A békési népnyelvre jellemző zártabbá válás tehát helyneveiben is szemlélhető.

Debrecen.

Szabó István.

Ormágy.

Abban a vitában, mely *Ormányság* nevünk körül az elmúlt évtizedben folyt, mellékesen mindig szerepelt az *ormágy* szó is. (Vö. R á s o n y i Nagy László, MNy. XXIV, 23—28; M é s z ö l y Gedeon, MNy. XXVII, 276—84; K o d o l á n y i János, Nyr. LXVII, 92—98 és 118—22; K i s s Géza, *Ormányság* 10—13; G y ö r f f y István, *Magyar nép, magyar föld* 19. l.) Két nézet alakult ki a fenti szavak eredetével kapcsolatban. K o d o l á n y i illetőleg M é s z ö l y képviseli leghatározottabban a két felfogást. K o d o l á n y i szerint az *Ormányság*, szerinte: *Ormánság* elnevezése csakis a török *ormán*, azaz „erdő“ szóval lehet kapcsolatban (i. h. 121). Az *ormágy* szót csak futólagosan érinti K o d o l á n y i. Különválasztja az *Ormánságtól*. „Az *ormágy* szóban *ormu* a tő s ehhez járul az *-ágy*, jelntésében „völgy, hasadék“, ez az *ágy* viszont régibb *-áj*, *áju* alakra megy vissza“ (i. h. 119). Ezek szerint *ormágy* annyit jelentene, mint két *ormu*, *ormó* földhát közötti bemélyedés, völgy, hasadék, ágy. M é s z ö l y egy szócsaládba fogja össze az *Ormányság* és *ormágy* szavakat. Szerinte mindkettő az *urum*, *orom* „mons, monticulus“ szóval függ össze, mely viszont régibb *ur*, *or*-nak *-m* képzős származéka.

Ehhez járult aztán a földrajzi neveinkben szokásos *-án, -ány*, illetőleg *-ágy* képző. (Vö. pl. *szil*-ből *Szilágy*, *hárs*-ből *Hárságy*, *Hársány*, i. h., 279—81; vö. még: Györke József, *A -gy* névszóképző: MNy. XXXVI, 34.) Jelentésükre nézve *Mészöly Györffy* közlését fogadja el: „vízből kiemelkedő kemény sziget, > hosszúkás földhát”. Megjegyzi még *Mészöly*, hogy ez utóbbi meghatározás „csak a jelen állapotra illik, mikor már a nagyvizek le vannak eresztve” (uo. 278). *Rásonyi Nagy* az *Ormányságot* *Kodolányi* elméletével egyezően a törökből származtatja, az *ormágygyal* nem foglalkozik. *Kiss Géza* *Mészöly*höz csatlakozik. *Györffy*, aki különben *Mészöly* fejtegetéseiből a legfontosabb adatokat szolgáltatva, az *Ormányságot* illetőleg *Kodolányi* álláspontján van. Idézett művében azt írja: „az *Ormányság* maga is török eredetű szó, erdőséget jelent” (19). Az *ormágy* eredetével tudomásom szerint nem foglalkozik, de nyilván a *Mészöly* felfogását vallja, mert éppen ő közölte a „kemény sziget, > földhát” jelentését, melyre *Mészöly* a maga teóriáját építette (v. ö. *Nagykúnsági Krónika* 37; MNy. XVIII, 67; *Szilaj pásztorok szójegyzéke*).

Kikapcsolva mármost az *Ormányságot*, mellyel nem foglalkozhatunk, az *ormágygyal* kapcsolatban marad az a probléma, hogy az „bemélyedést” (*Kodolányi*) vagy „kiemelkedést, szigetet stb.” jelent-e. (*Mészöly*.) A problémához néhány népnyelvi adattal járulok hozzá, *Okány*, *biharmegyei* nagyközség helyneveivel, melyek, ha nem döntenek is el a vitát, véleményem szerint a mérleg serpenyőjét *Mészöly* javára billentik. Egyszersmind az *ormágy* szó jelentésében beállott változásokat is bemutatom.

A helyzetet nehezíti az, hogy az *okányi* nép nyelvében önállóan már nem él az *ormágy* szó. *Györffy* (*Magyar nép, magyar föld* 48) és nyilván az ő nyomán *Mészöly* is úgy tartja, hogy az *ormágy* szót a *Nagysárréten* még ma is használják, ha nem is sziget, de földhát jelölésére (i. h. 278). Én magam sem „kemény sziget”, se „földhát” jelentésével nem találkoztam a szónak. *Nagysárréti* ismerőseimtől is azt a felvilágosítást kaptam, hogy nem ismerik a jelentését.

Az *ormágy* szó csak helynevekben él jelenleg az *okányi* népnyelvben. A jelentésfejlődés szempontjából ezeket is két csoportba osztom: régi keletkezésűk és újabb fejlemények. Az utóbbiaknak egész világosan meg lehet határozni a keletkezésüket, úgyhogy nem nehéz elválasztani a másik csoporttól.

A régebbiek közé sorolom a következőket: *Pásztor-ormágy*, *János-ormágy*, *Tót Miháj-ormágy*, *Görbe-ormágy*. A legutolsó kivételével ezek megvannak az 1885-ös kataszteri térképen, a másik csoport név azonban még az 1928-as térképen sem szerepel. Ezek az adatok nagyon jól beleilleszthetők *Györffy*nek abba a közlésébe, melyet *Mészöly*

is idéz: „A pásztoroknak a földbeásott putrijai a rét ormágyain, porongjain voltak“ (Szilaj pásztorok 14). Ezek szerint *Pásztorormágy* azt a szigetecskét, *ormágyot* jelölte eredetileg, amelyiken a pásztorok kunyhója volt. A néphagyomány is lényegében ezt mondja: *Úty hallottā valami Pásztor nevű gujás lakott ott, oszt arról neveztik el Pásztor-ormágyinak.* (Dézsi Sándor 64 é. napszamos.) Azonban szerintem az *ormágy* szó már ekkor keresztülmehetett azon a jelentésváltozáson, hogy jelölte azt a területet is, földhátakat, melyeken a jószág járt. Tehát nem kell okvetlenül a vizek lecsapolására gondolnunk (l. MNy. XXVII, 278). Györfly is azt írja, amit Mészöly is idéz, hogy „Területük (t. i. az *ormágyoké*) a víz áradásához képest nagyobbodott vagy kisebbedett, néha el is tűnt (Nagykúnsági Krónika 37). Tehát az *ormágy* szó már ekkor, nagyon régen, még jóval a vizek lecsapolása előtt, jelölte azokat a területeket, földhátakat is, amelyeken a jószág járt. Hasonlóképpen keletkezhetett a *János-ormágy* és *Tót Miháj-ormágy* elnevezés is. A *Görbe-ormágy* nevet is csak úgy tudjuk megérteni, ha meggondoljuk azt, hogy csakis a talaj hullámos, dímbes-dombos, kanyargós alakjáról kaphatta nevét. A fenti területeket személyesen bejárva, de térképek alapján is meggyőződtem róla, hogy ezek magasabban fekvő, ormós, ormágyos földek. De hogy az *ormágy* valóban magasabban fekvő földet jelölt régebben, legalább is a környezetéhez viszonyítva magasabbat, bizonyítja az is, hogy a szomszédságukban lapos helyek vannak, ilyen nevű helyek pl. *Örmény-zug, Láp-ódal, Hosszú foki-csatorna, Demeteresi-nagyér* stb. tehát a lapos helyeket ezek a nevek jelölték és nem az *ormágy*.

Az eddigieket tehát úgy foglalhatjuk össze, hogy az *ormágy* szó eredetileg ‚kis, kemény szigetet, ormócskát‘ jelölt, azonban még ekkor, a szilaj pásztorok idejében, a vizek lecsapolása előtt, a vizek áradásának megfelelően jelentette az összes magasabban fekvő földterületeket, a földhátakat is. Feltűnő különben, hogy az *-ágy* képzőben Mészöly nyilván nomen possessoris képzőt lát. (Vö. a fentebb idézett *Szilágy, Harsány* stb. analógiáját.) Ez nehezen érthető, az ő elmélete alapján is. Ha ugyanis, amint Mészöly is állítja, az *ormágy* eredetileg ‚vízből kiálló kemény szigetet‘ jelentett, akkor sokkal kézenfekvőbb, ha kicsinyítőképzőnek fogjuk fel az *-ágy* végződést, vagyis ezek szerint az *ormágy* eredetileg ‚kis szigetecskét, ormócskát‘ jelentett a nádasok, mocsarak végtelen világában, mely bizony néha, különösen áradáskor nagyon is kicsinek bizonyult a mindenfelől fenyegető árral szemben.

Amint említettem az *ormágy* szó, mint köznévi, nem él az okányi nép körében, nem ismerik egyik fentebbi jelentését sem. Közvetlen úton nem is kaptam meg a jelentését. Azonban megállapíthattam, hogy kezd földterület, határrész jelentésűvé

válni. Ebben a jelentésváltozásában volt aztán szerepe a vizek lecsapolásának. A vizek levezetésével ugyanis eltűnt az alacsonyabban és mélyebben fekvő földek közötti nagy különbség. Györfly is azt mondja, hogy az *ormágy*, 1—3 méternyi emelkedés' (MNy. XVIII, 67). A vizek eltűnése után ez a kis kiemelkedés lényegtelené vált, a talaj szempontjából egyformává vált az *ormágy*, a földhát és a laposabb hely. Az egykori földhátak emlékét csak a nevek őrizték most már. Azonban az *ormágyokat* most már nem vizek, hanem mesterséges határok, dűlő vagy másik határrész kerítette be, így lassan az *ormágy* szó is ezt a mesterségesen kijelölt földterületet kezdte jelölni, azt, amelyikben előzőleg 'kemény szigetet', majd 'földhátat' jelölt. Ma már a *Pásztorormágy*, *János-ormágy*, *Tót-Miháj-ormágy*, *Görbe-ormágy* elnevezés egy egységes földterületet, határrészt jelöl. Ilyeneket hallunk pl. *Pásztor-ormágyom belől van a Brónusz, otán azon belől van a Kishalád, az oszt egész kimegy a komádi határig. A Brónusz az it van a Pásztor-ormágyinak a vígibe. Kisromogy a Görbe-ormágy vígibe van stb.*

Ezekben a nevekben szereplő *ormágy* szó aztán átkerül más határrésznévbe is, olyanokba, melyekben már semmi köze a talaj felszínéhez, a földháthoz. Ilyenek: *Nagy Miháj-ormágy*, ez egy nemrég meghalt tehetős gazdának a földjéhez tartozó dűlőt jelenti. A *Pásztor-ormágy*, „határrész“ kettéosztásával keletkeztek az ilyen nevek: *Gazdasági Pásztor-ormágy*, *Kisparaszt—Pásztor-ormágy*. *Vékony-ormágy* nevű részt a *Varjas-szegből* osztották ki a világháború előtt, nevét onnan kapta, hogy egy-egy ember kis, keskeny földet kapott (*pótlíkfödek* Dézsi), az egész terület is csak egy dűlő széles, úgyhogy a többi határrészhez viszonyítva valóban keskeny, vékony *ormágy*. *Dinó-ormágy* onnan kapta nevét, hogy a határnak azon a részén *Dinó* nevű ember volt a csősz.

Láthatjuk tehát, hogy ezekben az összetételekben *ormágy* szavunk már mesterséges határral kijelölt földterületet, határrészt jelöl. Most még csak ezekben az összetételekben fordul elő, de lehet, hogy valamikor kiválva ezekből a kapcsolatokból, idővel köznévvé válva, majd a határrész fogalmának jelölője lesz. Találkoztam pl. olyan esettel is, hogy egy régebbi elnevezést szorított ki az *ormágy* szó. A régebben, sőt a legújabb (1928-as) kataszteri térképen is *Varjas-szegnek* nevezett határrészt ma már általánosságban *Varjas-ormágy*nak nevezik. Természetesen előfordulhat az is, hogy a szó használata és jelentése fejlődésének ez a folyamata megáll, éppen az utóbbi homályossága miatt, a *János-ormágyot* pl. ma már hívják *Kis-Lápódal*nak is.

Máramarosi helynevek.

Éppen egy évtizede, hogy rendszeresebben gyűjteni kezdtem a keleti magyar nyelvterület helyneveit. Kezdetben az egyes levéltárak vagy levéltár-részletek anyagát átnézve, megszorítás nélkül gyűjtöttem mindazt, ami kezem ügyébe került. Hamar be kellett azonban látnom, hogy egyedül, sőt társakkal sem tudnék megbirkózni azzal a hatalmas helynév-forrás-anyaggal, mely a levéltárakban kutatóra vár. Ezért kutatási területem már a kezdet kezdetén Erdélyre és a Szilágyságra, majd később Belső-Erdélyre és a Szilágyságra korlátoztam.

Helynévgyűjtő munkám kezdeti, általános érdeklődést eláruló időszakából való az a kis gyűjtemény, amelyet itt alább közlök. Csaknem minden adat a Magyar Nemzeti Múzeumnak az Országos Levéltárban elhelyezett levéltári osztályából, a Bethlen-család levéltárából való.¹ Amennyire emlékszem, e levéltárnak Máramaros megyére vonatkozó anyagát sem dolgoztam fel teljesen, mert hamar annyiba hagytam azt a szélesebbkörű gyűjtést, amelyről már előbb szoltam. Így hát mindenképpen, még egy levéltár anyagának szempontjából is csak gyűjtéstöredék ez. Mégis úgy hiszem, nincs értelme jegyzeteim között felhasználatlanul hagynom ezt a csekélységet sem, hisz valamelyik, az ú. n. északkeleti nyelvjárásterületen dolgozó debreceni kutató még e néhány adatnak is hasznát veheti.

A forrásokból a helynévadatokat betű szerint és — ha ez szükségesnek látszott — szövegösszefüggésben jegyeztem ki. A nyilvánvaló elírás eseteire (!)-el vagy (!?)-el hívtam fel a figyelmet;² a jelzett rövidítés ket ()-ben f. l. o. d. ottam.

*Bedőháza.*³ 1721: Zamlinoricza Csonkájok, Hrinyuszka megett (sz.).

Brusztura. 1753: A Roban fejlül egy Láz ab occidente a Tarack Vize, A Plancz Pataka alatt egy Láz ... ab oriente az Erdő ab occidente a Tarack Vize, A Plaj alatt egy Láz... kő. ű' az Erdő...

Bustyaháza. 1702, 1714: Talabor (f.).

Dombó. 1753: Az Felső Forduloban: A Malom mellet a gazlonal (sz.), A Kertek alatt (sz.), A viternában (sz.), A Delucz alatt egy Láz körül az Erdő, Delnucz alatt a Teren

¹ Hosszúmező 1673-i adatai az ugyanott lévő Bánffy-, az 1720-iak a Becsky-levéltárból valók.

² A megszokott rövidítéseken kívül még a következőket alkalmazom: *bu.* = búzaföld, *e.* = erdő, *f.* = folyóvíz, *gyü.* = gyümölcsös, *k.* = kaszáló, *ku.* = kukoricaföld, *ma.* = malom, *n.* = nevű, nevezetű, *n. h.* = nevű v. nevezetű hely, *r.* = rét, *sz.* = szántó, *z.* = zabföld.

³ 1721: *Bedő.*

egy Láz, A Podoseriban egy Laz... körül, az Egres, A Malom mellet (sz.) ... ab oriente a Malom Vize, Az Inovijcsa alatt (sz.), A Fűzes mellet (sz.), A kertek alatt (sz.), A Vizen tul a Ritkán egy Láz, A Lánban (? sz.), A Nicsak Kertye alatt (sz.) ... a meridié a Tarackz a Septentrione a Kert..., Az Egresben egy földet el vitt a Viz. — Az Also Forduloban: A Láb földben (sz.) ab oriente a Tarack vize ab occidente az ország uttya..., A Nyitka Demeter Kertye végiben (sz.) a meredié a Tarackz Vize a Septentrione a Kert, a Ritkán a Domb alatt (sz.), A Mező közepén (sz.), A Sologkában (?) egy Láz..., A Plaj alatt egy Láz, A Dubocza mellet (sz.), Az abersában egy Láz.

Dulfalva. 1702: Fluvius... Talabor vize.

Hosszúmező. 1673: A Körtvelyes Pataka, a Forrás feje, a Kő Szakadas nevű part, Rebenicze n. hegy és e., kit Felső Lunkának hinak a Szenynyes patak es a Luboka n. patak szomszédóságában, A kis Berczes, vagy Pisehova (?) Malostya, n. hely. 1720: Felső Forduloban: Az Fűzes mellet (sz.), az Csukás tonál (sz.), Az Szarvaszai határ felé (sz.), Az hat halom alatt (sz.), Az domban feljül (sz.), Az Koho Láz patakán vagy on egy föld az mocsarasra megyen véggel, Az Szarvaszai határ felé az Tisza parton egy foldeczke meljnek jobb részét az Tisza el hordotta; Az Város mellet az mocsárosan (k.), Az also forduloban az malom alatt (sz.), Láz (azaz k.) az felső hagobann, Bél mezőbenn (k.). — 1739: Magura alias Fekete n. Bikkes és Fenyves e. melly e. is vagjon azon Nemes Máramaros Varmegjeben levő Szigethi es Hoszsuzmezei Határban külön szakasztva.

Huszt. 1690: Tarczal n. hegyen való makkos e. — 1702: Circa Curiam Vulgo Fejérház vocatam est hortus Frumentarius, in platea Vulgo Piatz utza vocata est Domus, penes portam Bótós (sz.), Propē Rivum Vulgo Biropataka vocatum (sz.), penes pontem Baranya (sz.) ab una... partibus Rivus Vulgo Baranya nuncupatus, Penes Fluvium Tibiscum sub monte Vulgo sez Domb vocato (sz.), Penes aquam Vulgo Malom vize vocatam (sz.), In Campo vulgo Kapolna vocato (sz.), Inter Sylvas Oppidanorum Communes, penes Rivum Nyires nuncupatum est Unum Pratum, In loco Vulgo Kőkényes vocato (k.) Trans aquam Vulgo Dancsár vocatam (k.) Inter Aquas Baranya et Kotor Pataka nuncupata, est Unum Pratum quod Vulgo vocatur Nagy szeg, ab Una parte est pratum Fisci vulgo Bartha Fűzése (r.), Trans fluvium Baranya Unam Pratum quod Vulgo Kotor Vocatur. In loco Vulgo Csebren nuncupato (r.), Trans Tibiscum fluvium est Una Alpes, quae Vulgo Nagy Csebren nuncupatur. — 1714: Baranya (f.), Bonta Fűzesse (sz.), Nagy Szeg (sz.), Sylod (!) Pengő, Boldog Anya pataka,¹ Rivulum

¹ Mindkettőt csak szomszédolásban említik; a szomszédolt föld sz.

Biro pataka vocato (l), Penes Fluvium Baranya est Jugerum vulgo Kiraly rettye vocatum Penes Stagnum Dancsak vocatum (sz.), Rivulum vulgo Forras Patak vocatum, In loco Kőkényes vocato (sz., k.), Rivulum Forrás vize nuncupatum, Nagy Agg (f. víz), Rivuli Kotor patak vocati, In loco Csebreny vocato... est pratum foenile, penes Fluvium Huszt, Hoszszu ucza (sessio), Lakocz ucza (ua.), Fluvium Lakocz, In Platea vulgo Schola ucza vocata (sz.). — 1719: Az Izai fordulóban: a' Malom vize mellett (sz.), a' Kápolnai mezőn (sz.), A kőkényesb(en) (sz., k.), A' felső Mezőb(en) a' Vár alatt (sz.), A' Nagy Szegben (sz.), A' Biró Patakánál (sz.), A' Mező közepin (sz.), A Boltos vápájában (sz.), A Kőkényésben... az oldalban (k.), A' Krivai határ szélben (k.), A Domtsárb(an) (k.), A Vár alatt (k.), Közepső Malom, A' felső Malom, Az alsó Malom. — 1723: Boronya Hidgja.¹ — 1739: A Malom vizin tul levő Nagy Tábla, Sáros Patakban, Az Izoj² Uton belől a Csere felől valo Nagj Tábla, Az Uj Malomnal levő kis Tablanak az Varos felől valo része, Ronto Malmanál levő Nagj Föld...

Ir hoc. 1753: Az Felső Forduló: A Petyko alatt (k.), A Forras mellet (k.), A Hiniloban (k.), Az Uznaban (sz.), A Gyilko alatt (sz.), A Patak közt (k.), A Ritkán (k.), Az Vuszczán (sz.), A Kertek alatt (sz.), A Dolinában (sz.), Az Ulkucsik v. Ulkocsik meget (sz.), Pojánán a Szegeletben egy Láz..., Az ország uttya mellet (sz.), A' Dombon (sz.), A Kirnyicskaban (? Kérnyicskaban). — Az Also Fordulóban: A Mohilhában (sz.), A Ritkán (sz.), A Hosszu Part alatt (sz.), A Szászoban (sz.), A Mocsáron (k.), A Taraczk vizin tul (sz.), A Veres Vad alma fa mellet (sz.), Piszko alatt (sz.), A Lusinkában (sz.), A Patak közt egy Láz.

Iza. 1702: una Sylva Fagina, quae Vulgo Tarnocza nuncupatur, in Vicinitatibus Sylvarum Possessionum Szelistye, Husztköz, Lipcse..., Nagyág (f.). — 1714: Tarnocza (e.). — 1719: Palatzka (e.).³

Kiskirva. 1753: az Also Fordulóban: A Viz közt (sz.), Padkosiszkiben (sz.).

Kőkényes.⁴ 1753: Az Felső Fordulóban: A Vas-sovátón (k.),⁵ A Kucsorán (k.), A Kis Szokoloban (k.), A Zánlinuka n. h.-ben (sz.), A Mező közepén (sz.), A Mocsárkában (sz.), A Vérkpoján (!? sz.),⁶ A Kertek alatt (sz.), A Lászkon (sz.), A Plitorán (sz.), A Koroleviben (sz.) ...ab occidente a Teplicza n. Patak, A Pleszkasban (sz.) ab occidente az Egres, A Dicsko alatt (sz.), A Kert alatt a Varadi Uram Udvara előtt (sz.),

¹ Másutt ugyanabban az oklevélben *Pontis Boronyiénsis* alakban.

² Alább: *Izai*.

³ Mak termő fákból álló.

⁴ 1753: *Kőkinyes*.

⁵ Másutt: *A Vasovataban (sz.)* alakban.

⁶ Másutt *Vérk v. Verk Poján és Pojanaban (sz.)* alakban.

A Juhcsino alatt (sz.), Szeliscse (sz.),¹ A Dolinában (sz.), A Nagy Szokoloban (k.), a Kis Szokoloban (k.) ... ab oriente az Erdő... , Az Also Lubukaban (k.), A Tögyesen (k.) ... kö.ős kö.ül az Tölgyes... , A Varadi Adám Uram Kertye alatt (sz.), a Falu Vegen (sz.), A Csino alatt (sz.), A Szelistyaban (sz.), A Vusovaitiban (sz.), A Mező közepén a Pleszkács föld (sz.), A Dánik kecserában (k.),² A Jurcsinában (sz.), A Vusovata szegeletin (sz.) ... ab oriente az Erdő... A Lohában (sz.) ... ab occidente az ország uttya... , A Miszszio alatt (k.), A Zamlinukaban (sz.), A Karalloban (sz.), A Mocsár alatt (sz.), A Fűzesen (sz.), A Polyaniczában (sz.), A Karallyoban (sz.), A Korvánban (sz.), A Padvascsinaban (sz.), A Mlinukaban (sz.), A Tepliczaban a Fűzesen (sz.) ab occidente a Taraczk vize aga, Az Ivascšina alatt (sz.), A Keresztnél (sz.). — A z A l s o F o r d u l o b a n : A Kert alatt (sz.), A Záricska v. Záricskában (sz.), A Billovában (sz.), A Mocsárban (sz.), A Fűzes közt (sz.), A Ritkán (sz.), ... ab oriente a Bika (? Bilu?) pataka, A Resztokán (? Resztohán?) tul (sz.) ... ab occidente a Porond, A Malom Vizin tul (sz.), A Billován mellet (sz.), A Közepső Mocsárban (sz.), A Falu vigin egy darab porond a Viz el mosta Volt, A Billo alatt (sz.), A Szokolo meget (sz.), A Malom Vize közt (sz.),³ Sztinaczki Fedor mellet (sz.), A Malom meget (sz.), Az Ivanczuvin (sz.), Az Perekopban (sz.), A Kereszt mellet (sz.), A Billován meget (sz.), A Bervenaban (sz.), A Hodurczában (sz.), A Lirájdón (sz.), A Vizen tul (sz.), A Teplicza mellet (sz.) ... ab oriente a Teplicza, A Taraczk Vizin tul (sz.), A Kegyő⁴ v. Kigyő n. h.-en egy Láz, A Templom mellet egy Pusztá Telek... , A Horbiscsán (sz.), A Petrusoban egy Laz, ... ab oriente a Bükkős, A Veprinben egy Laz ... ab oriente a Bükkős, A Kertek alatt (sz.) ... ab oriente a Falu Kertye, A Billoiban (sz.), A Billoiban a Keresztnél (sz.), A Malom Viz közt (sz.) ... ab oriente a Porond, A Záricskán (sz.). — Fardocz Koszt n. ... Telek, A Vascsina alatt (sz.), Lobuka (k.), Pusakova ... egy darab Lázzuk... kö.ős-kö.ül az Erdő... , ... van egy havas, melyis Mateászka Havassanak hivattatik.

Kövesliget. 1702: Una Alpes quae Vulgo Nuczul nuncupatur. — *1714:* Muntzul (havas).

Lonka.⁵ 1753: Az Merekuszkiban (sz.), A Parkuton (?) egy Láz... , Az Vorás (l) n. h.-en egy Lázza kö.ős korul az Erdő Vagyon egy Havas melyis Sztencsova havassanak hivattatik ... Masik penig Topás Havassanak...

¹ Talán azonos vele a később (l. alább) szereplő *Szelistyaban* (sz.) nevű hely.

² A másutt *A Dannya kecserában* (k.) alakban előforduló helynév is valószínűleg egyszerre vonatkozik.

³ A nyugati felén lévő földet a víz elmosta.

⁴ Másutt: *Kegyoban* (k.) alakban.

⁵ A forrásban *Lunka* alakban.

Máramarossziget. 1678: A' Czétánál (sz.), A' Temető mellett (sz.), A' Temetőn túl (sz.), a' Temető mellett lévő tónál, a' Temetőn álló Bojtosnál (sz.), Az Izán való Felső járonál (sz.), A' Kőkény Mezőn lévő Láz, A' Ronán inné(n) (sz.) Gerezegben Penczné földé mellett (sz.), A' Miklázi föld, a' Tisza fordulón a' Veresmarti utnál való vapán túl, A' Czéta farkon (sz.). — *1686*: az őrvén hátán (sz.). — *1702*: magna quaedam Fagina, qæe Vulgõ Nagy Magura nuncupatur, etiam Vocatur Fekete erdő.¹ — *1709*: az Iza szeren (ház). — *1710*: az Tisza szeren (ház). — *1713*: Nagy Kajtáron lévő Láz, az Somos patak előtt (k.). — *1718*: Pad n... föld. — *1734*: Felső fordulóban a Fejéredgyházj uton felyül Csere Domb alatt (sz.). — *1739*: Tisza felöl való fordulora lévő Szanto földek között, az Iza felöl való fordulora az Ország Uttja mellett (sz.), Kajtár n. h.-en (k.) ...Délről a' Bardfalusi Határ, Ny.-ról a' peres Láz É.-ről... a' Fiscus földé, Nagj Kajtár (k.), az Iza felöll való mezõn nevezetesen Asztarag² mezõn (sz.) K. felöll... az ország uttya, a' Nagy parton (sz.), az Iza fordulón a Rona mellett (sz.) ...É.-ről a' Rona..., a Csere Dombon az Iza fordulón (sz.) nem messze a porgoláttól..., nagj patak, Iza felöl lévő Mezeje s fordulojáb(an) a Gerésekben (! sz.),³ Kerekbikk (sz.) ...Ny.-ról... Sziget felöll a' Ronán túl való Veresmart felé menõ ut, Iza szeren (sz.) (egy felöl) a Kertek alatt, az Izán túl a' Bányász földén (sz.) Határ... patak (sz.). — *1740*: Czeta v. Czéta dombnál (sz.), Hangyás (sz.), a' Tisza fordulón: az őrvény vapában (sz.), a' Hangyás főbe (sz.), a' Czéta farkon (sz.) ...D.-re a' Veresmartra menõ Ut..., Kőkény Mezőn (gyü., k.), a' Gardány utja mellett (sz.), Kis Kajtar (k.), az Also Város vegin (sz.), Gardon (sz.), a' Temetőnél (sz.); az Iza vize felöl való fordulón... a' kertek alatt (sz.), az Iza szeren Ny.-ról a Rona vize. — *1742*: Őrmény Hátón (sz.), az őrvény vapában (sz.) (egy felöl) a Tisza; a' Tisza fordulón: az Hangyás (sz.), a Forras főbe (sz.), a Czejta Dombon (sz.), a Czejta domb alatt a Tisza felöl régi Szuly (? Szaly?) kötõnél (sz.), a Csere élen (sz.), Dobonyos (sz.), a határmezõ alatt (sz.), a Fekete Mezőn (sz.), Szereka Lázza (sz.), a Maccsarban (! k.),⁴ a Lanczos (k.).

Nagykirva. 1753: A Felső Fordulóban: A Cseremkában (k.), A Fűtesen (sz.) — *1753*: Az Also Fordulóban: A Brisnyában (sz.).

*Nyéresháza.*⁵ *1719*: Az Also Fordulóban: az Tarniczora alatt (sz.), Az Kóvács Lazzuban (! Lazzában? sz.),

¹ Részben a hosszúmezõi és a szaploncai határral érintkezik.

² Más oklevélben: *Esztrag* (sz., k.)

³ A hátlapon való feliratban *Gyeresszeg* áll.

⁴ Alább: *Mocsarban* (k.)

⁵ 1719-ben és 1753-ban *Alsóneresnice* és *Also Neres nice* alakban. — A mai név újabb hivatalos név.

az Jod n. hegjen (sz.), az Irhoczi Lázban (k.), az Uglyaj hegy alatt (r.). — Az Felső Fordulóra: Felső Nereszniczej határ mellett (sz.),¹ Az Soos Pataka mellett, az utan alat (k.), az hoszszu Lázban (z.), az Kirsztina Lmkajan (! sz.),² a Hluboka Pataka iránt (sz.), Czinkús n. hegjen ... igen hitvány és haszontalan föld. — 1753: Az Felső Fordulóban: A Mocsárban (k.), a Mocsár mellett (k.), A Határ szilben (sz.), A Domb alatt (sz.), A Polyánczkiban (sz.), A Polyánczki alatt (sz.), A Szolonában v. Szolonaban (sz.), Az also Mocsárban (! sz.), A Sovaguczkiban (sz.), A Luskán (sz.). — Az Also Fordulóban: A Forrás közt (sz.), A Klin alatt (sz.), a Severutzkaban (sz.) ... ab occidente az Egres, A Dombon (sz.), A Zumkho alatt (k.) körül az Erdő..., A Völgyben (k.), A Cseresnyés mellet (sz.) ... ab oriente az Erdő..., A Tarnicsora alatt (sz.), A Lothaban (sz.), A Bredulczaban (sz.), A Sviniczaban (sz.), A Malom előtt (sz.), Az Irtásban (sz.), A Pojánczkiban (sz.), A Vertopaban (sz.), A Mocsarkaban (sz.).

Száldobos. 1702: Flumen Tisza, Nyárfáshely (sz.) — 1714: Sylva quercinea, glandifera Mocsar vocata.

*Szaplonca.*³ 1753: a ... Malom Patakán (ma.), Szaploncza vize.

*Szentmihálykörtvélyes.*⁴ 1721: Put-Dorotyno (!) n. szélyben lévő Láz... észak felől a hegy oldal, Dél felől... Hoszszumezei határban lévő Láz...

Talaborfalva. 1702: Fluvius lingua Hungarica Talabor vize vocatus, Láz (e.).

Taracköz. 1703: Klin n. Földét az Malinczki mellet, az Malinczki Patakik (!). — 1710: a Tarack vizén (ma.). — 1718: az alsó mezőn (sz.), A Málímj Patakon tull (sz.), A Csabroványon az Patakon innét (sz.), Az Tisza mellet Cigány Járonál (sz.), A zamák Szinniszikiben (!? sz.). — Az Kirvaj Dubnika alatt (sz.), Az Ozimrkán (?) a falu mellett (sz.), A Kosaritzá alatt (sz.), Kosáriczán, Bedei Lázban (sz.), Tarack vize, Teci Lázban (sz.), Az Porgolát szélben (sz.), Uzka Föld (sz.), Kamjemiz (sz.), Volczinczában (sz.) ... a Tisza felől, A Tun plán Uczájánál (sz.), A Kosaris (sz.), Az Pányszikán (? sz.), Pudubilen (z.), A Hégy farkánál az Pap mellett (sz.), A Krutályánál (sz.), A Tábor helyén (sz.), Pudelakszenen (sz.), mély patakban (k.), Solyom patakban (k.), Solyom Pataka mellett (sz.), a Mocsárba (sz.), Visorata Patakánál (sz.), a víz között (sz.), Tisza elvén (sz., k.), az Révnél a Hégy alatt Páál Deák földé mellet (sz.), az Dubova vizén (ma.). — 1719: Tisza, Az Sikállo kertye alatt (sz.) a Tarack vize, A Kereszt utra nyul véggel

¹ „Ennek is fele rossz mocsaras az égressis igen elfoglalta.“

² Kétségtelen a *Lankáján* v. *Lunkáján* elírása.

³ 1753: *Szaploncza*.

⁴ A forrásban: *Körtvélyes*.

(sz.), Plazka (bu.), Puticza (bu.), Vascsonicz nevő helyén a keresztnél (sz.), Az Bedej Láz mellet (sz.), Az Malom árkan alol (sz.), Az Bedej Szugollyban az Porgolat mellett (sz.), Medve Lázban...égy darab Tatárka vetés, Az Malom helynél (z.), Ploczka (z.), Az Czigány Járonál vagyon Dohi n. földekben (bu.), Ustyú (z.), Az Czigány Járo uttyára nyul véggel (bu.), Uzka (bu.), Az Csebrohányban (bu.), Zapatuczín n. h.-én (z.), az Pap földé mellet égy darab haszontalan Parlagföld, Az Buza Sorban (bu.), Az Málmizka Pataka mellet (bu.), Az Tisza Parton (z.), a Porgolátra nyul véggel (z.), Az Dida kertye alatt Ros vetés... Tisza elve (sz.), Sikállo Pusztáján (ku., bu.), Az Varga mellet ...köves föld, Sikálo Iván földé féle (! felé?) (sz.), az Majos Uram, malma mellet a tóvis (!) közt ugar, Az Dubinka alatt az Kirvaj határban (sz.), Az Muka alatt (sz.), Pándikj (bu.), Az Ritkán (parlag), Pudubili (ua.), Pudubila alatt (sz.), Losmiskj (sz.), Boja Vadmiczka helyén (sz.), Az Tábor helyén (sz.) egy felől a Tisza, Vojvadnicka nevő helyén (sz.), Pudaleczin (sz.), Kosáricska alatt (sz.), Az kőkényesi Határban az Nagy Szokoloban (k.), kis szokoló (k.), az Pisa horán (k.), Luboka (k.), Az Kirvaj Határon az Uzulyon égy semmire való haszontalan Láz (k.), Az Malinistyában (k.), Az Malinistya Pataka mellet (k.). 1720: A z F e l s ő F o r d u l o b a n n: Majos Vram malmánál (sz.), Ritek (sz.) — Also Fordulobann: az malom vize megett (sz.), az Kirvai határbann Priszlop alatt (sz.). — 1721: a' felső mezőn lévő ...vulgo Tábor n. h.-ben való (sz.). — 1721: A z ... A l s o F o r d u l o b a n: Vlicskában (sz.), Az Sokállo (!)¹ kertiben (sz.), Vlicskában Décsei kerte mellett (sz.), Ozniczkában (sz.), Vszkiban (sz.),² Puticzában (sz.), Ploszkiában (sz.), Kamjánában (sz.), Dohijban (sz.), Deneszakában (sz.), Za Potucsujjában (sz.), Kriválcsinában (sz.), Pulya Gyilnicza (sz.), Za Ponka (sz.), Az Vr kerte megett (sz.). — F e l s ő F o r d u l ó b a n: Ozniczkában (sz.), Pud Vbiliben (sz.), Na Pán szkinn (! sz.), V Pánszki Vdvarhász után (sz.), Pud SZ nakura (sz.), Na Tovarecsca (sz.), Za Mlinovicza (sz.), Pulya Potosicske (sz.), Vlya Menovicsu (sz.), Na rittka Hapnia föld, Az Falu mellett Na hórbi (sz.), Konécz Po Pusnyi Sokolo földé, Kolo Malinszki (sz.) ...a Malinszka Patak mellett, Kert végén (sz.), Pulya Vajvadaka (!)³ herince Vajda Forrása mellet (sz.), Cziganszka Kirniczában (sz.), Pudvincsa (sz.), Pud Kosaricsce (sz.), Zabolotta (sz.), Horbkán (sz.), Az Dubroka alatt (sz.), Az Vinnicza alatt (sz.). — 1736: Csobrova⁴ (sz.), Tisza, Görbe (sz.), az Also Uszkában (sz.). — 1741: Csábrovány (sz.), az felső mezőben az Dubinkó alatt Kirva felol (sz.). — 1753: A Felső Utzkában (!) a Kapu előtt való Nagy Láb,

¹ Valószínűleg tévesen javították a *Sikállóból*.

² Alább *Vszkiben* (sz.) alakban is.

³ Másutt *Pulya Vojpodászka* (sz.) alakban.

⁴ Alább: *Csobrovány, Csabrovány, Görbe alias Csabrovány*.

A Tisza mellet a Denetzukában (sz.), A Felső Denetzukában (sz.) ab... occidente a Czigany jarora merő ut, A Kámjániban vagy Kamjániban (sz.), A Perevátában a Rév mellet (sz.) a Meridie a Tisza oriente az Urak Földe occidente... az ut..., A Krivulcsina mellet (sz.) occidente... Rhinyuszki Pataka, Bedes Lázban: Dubnikaban (sz.), Záton mellett (sz.), A Vizen tul (sz.), Zátonban (sz.), Kopitan Sztriban (sz.), Zaton között (sz.), Debiós (?) Lázza mellett (sz.), Az Porgolát mellett (sz.), A Porgoláton belől (sz.), Az arok mellett (sz.), Handik földel mellett (sz.), — A Felső Forduloban: A Pudkosarissa es Pudvinicza n. h.-ben a Kört Vélyesi ut mellet (sz.), A Kosarissan alol az odalban (sz.), A Dombon (sz.), A Petroczi Kertye meget (sz.), A Bili alatt (sz.), A Ritkán (sz.), A Dubinka alatt (sz.), A Kirvai hatar szilben (sz.) a meridie az Erdőre járo Út..., A' Horgas Láb föld, Az Urak Malma elot (sz.), A Malom Vize közt (sz.) ab oriente a Malom Vize occidente a Tarack vize, A Tiszán tul a Felső Láb föld ... a Septemtrione a Tisza, a meridie a Fűzes, a Tiszántul az also Láb föld ... a Septemtrione a Tisza, a Tiszán tul a Szaplontzai ország uttya mellett (sz.) ...kö. őskorül az Erdő, Tiszelve n. Láz, (a.) Falu felet Kirva fele a Malom Pataka, Táboristya (sz.), A Piszok alatt (sz.), A Cive háza meget (sz.), A Krivulaban (sz.), Malinistyában (k.), A Podvinice alatt (k.) ...oriente az Urak Láb földel, A Piszka alatt (sz.), A Mocsilcza mellett (sz.), Az Ur Malmán fejl (sz.) ...ab oriente az ország uttya occidente... az Urak horgas Labja, A Malaniczkára megyen véggel egy (sz.) ...ab oriente az ország uttya occidente... a Malanicsca Pataka, A Dombon a Porgolát mellet (sz.), A Ritkán a Patak mellet (sz.), A Pánszka n. h.-en (sz.), A Bili alatt (sz.), A Majos Uram Malma elöt (sz.) ...ab occidente a Malom vize..., A Ritkán (sz.), A Falu végén v. végen (sz.), A Kilkán (k.), A Majos Uram Malmán tul (sz.),¹ A Kirvai ut mellet (sz.), A Dubinka alatt (sz.), A Kirvai hatar szilben (sz.) ...ab oriente az ország uttya..., Az Urak Malmán tul (sz.), A Márnok (k.), A kétt ut között Uzniczkiban (sz.), A Cserem kában (k.) ...ab occidente az Erdő..., A Malinistyában az Uszuly (!) n. h.-ben (k.) ab occidente az Erdő..., A Decseine Asszonyom Udvara elöt (sz.), A Pad bereke (!) alatt (sz.) ...ab occidente a Bereh, Az Apcsinán (k.), Az Also Kilhán (k.) ...kö. ül az Erdő..., A Zabolotán v. Zabolotánál (sz.) ...ab oriente Bukove Pataka, A Mocsilla v. Mocsilcza mellet (sz.) ...Eszakrol a Mocsirla (!), A Pocsolya mellet (sz.), A Kert végén (sz.), A Smárnában (k.) ...kőröl az Erdő..., A Popercsnyában (sz.), A Pudbereha alatt (sz.), A Pudberhán (sz.), A Kosarissa alatt az oldalban (sz.) ...Eszakról az Erdő Délről az Urak Lab

¹ Megjegyzendő, hogy *Majos István urám* földéről is szól a conscriptio.

földe, A Tábor n. h.-ben (sz.) occidente ... a Mocsirla, Domb alatt (sz.) a Meridie a Tisza ab occidente a Domb... — Az A l s o F o r d u l o b a n : A Domb alatt (sz.), A Mocsilczában (sz.), A Malinczki Pataka meget (sz.) ... ab occidente a Riczikik földé, A Malinczkai Pataka mellet (sz.), A Vocsinuz n. h.-ben (sz.), A Kruziban (sz.) ab oriente a Malom Pataka, ab occidente az öreg Pap Földe, A Kert alatt (sz.), Zapatusna (sz.), A Czigany járonál (sz.), A Tarack vize mellet (sz.) ab occidente a Tarack vize, A Tisza közt (sz.) ... a septemtrione a Diákon földé, A Tiszán tul (ku.), A Kert alatt a Malinczki Pataka mellet (sz.) ab oriente a Maliczki Pataka, A Málinczki Patakán tul (sz.), A Krivulaban (sz.), Az Opetinan (k.) körös kö ül az Erdő, A Kert alatt (sz.), A Bedei ország uttya mellet (sz.) A Puticzaban (? Paticzáb in ?) (sz.), A Malom vizin tul (sz.), A Kamjaniban (sz.), A Ploszkában (sz.), A Malom vizin innen (sz.), A Rikailloban (l k.), A Krivulaban (sz.), Az Oszolyban (sz.) ab oriente az Erdő, A Rinyiszkiban (sz.), A Kert alatt... föld... ab oriente az Uca es Falu Kutya, A Zamakszin Uszkában (sz.), A Márniban egy Láz..., A Czigany járon alol a hoszszu Földek között (sz.), A Porgolat alatt (sz.) ... ab oriente a Porgolat, A Zapatusnyiban (sz.) ... ab oriente a Malinczki Pataka..., A Vocsiniziban (sz.), Az Ulicskaban (sz.), A Szvinarnicza alatt (sz.), A Ploczkán (sz.), A Krivulcsinában (sz.), A Porovatában (k.), a Porovata végén (k.) ab oriente a Tisza Occidente az Árok es Patak, A Tiszántul a gazlonal (sz.) ... ab occidente a Tisza...

*Taracújjalu.*¹ 1753: A Felső Forduloban: A Tiszaloban egy Laz..., A Pesugánszkiban (u. a.), Az Viz meget az Irotványban (sz.), A Rosztokán tul (sz.), A Punszkiban (sz.), A Czugánszkiban ... egy Laz..., A Sinovátiban (sz.), A Tiszaloban (sz.), A Czuganszki Lazan (sz.), A Dombon (sz.) ... ab oriente az Erdő ab occidente is az Erdo..., A Rosztokan (Rosztohan?) tul egy darab irotvan, A Marusczinuczba (sz.), A Kálibiscsában (sz.), A Kruskában (sz.). — Az A l s o F o r d u l o b a n : A Babén szegeletiben (sz.), A Holicza alatt (sz.), A Dicsko alatt (sz.), A Vizen tul (sz.), A Mihálcsiko Hegyen egy Láz, A Kálibistyaban (sz.), A Bosznikovanyan (sz.), A Csurcsán (sz.), A Holiczában (sz.), A Hatariban (? Hutariban?) (sz.), A Malomnál irtovány föld, A Szukun (?) fejlül egy Láz ... ab occidente az Erdő..., A Gödörben egy Laz..., A Verk Szukon fejlül egy Láz..., A Polyánczkiban (sz.), A Miháillo Völgyiben (sz.).

Técső. 1719: Úr Erdeje (e.).

Szabó T. Attila.

¹ Az összefrásban: *Felső Neresnicze.*